

Mahjas Weefis

Nr. 48.

Rīgā, 1. decembrī 1910. g.

55. gada gabjums.

Kreewu ūhurnals „Apolons“ par latweefūu literaturu.*)

Apskatot atūewiūūu autoru darbus — neaprobeūūos ūos ar grahmatam, kuras iūnahluūūas pehdejā gadā, bet runaūūu ari par ūenakām. ūoreiū pakaweūūos pee Raina, Eglis ūa un Wirūas. No ūheem autoreem wiūagraf ūahziū darbotees un wiūleelako ūlawu eeguwiū Rainiū. Wiūa dūeja ir Prometeja ziūna par ziūwezes apsūeesto datu, ūrahneeku ūūiriu, par wiūas mehrkeem un zeribam. Laūot wiūa pirmo dūejoku grahmatu — „Tahūas noūlanas“, bagatu ar koti daūchadeem dūejaū panehmeeneem, beeūūi dūirdam koti ūarkatiūūi ūatiru par tagadejo ūahrtibu un wiūpahriūi par 19. g. ū., un beeūūi ari aiziūajumu uū waroūdarbeem un uūupureūūanoū. Pat dabas parahdibās autors eeneū ūho ziūnu ūtarp ūtipleem un wahjeem: daba te noraso, raud, te draud ar tumsūheem pehrkona ūpehreneem. Pantiū zeetiū, domu formulejums ūkaidriū, iūūū, pat ūlops. Melodis ūuma un daūchureiū pat poeūūijaū maū, par to paūetaū ūkaidriūa un ūihmejuma plastiūkums. Par paūūu pantu wehl waretu teiūt, ūa wiūūū ir druūūu koiūainiū un nedūiūwiū, bet atūlanās buhtu jaatūihmē, ūa daktiūoū wiūūū neiūdewigi leeto riūmeū uū pehdejeem treūūajeem balūeeneem.

Bet tahdū Raina dūejaū rakūturojums buhtu weenpuūejiū, jo blakus plastiūkam, bet ne wiūai melodis ūkam pantam, wiūam ir ari melodis ūkū un ūūiū pants nem wiūūroku wiūa otra kraūjumā, „Aluūajā grahmatā“, kura ir „Noūkanu“ ideju tahlakaiū attihūtijuū. Bet ūtarp abām grahmatam ir ūtarpiba radiūūanaū weidā. Ja pirmā wiūnotat ir dabā jeb wiūas wiūūpuūē, tad otra jau ir wiūas ūirdi, ziūweka gara un zeefūūanu miūiūūajoiū dūiūumoiū. Pirmo grahmatu atdūiūwina koti maiga liriūūa nowehūūūanaū Groūa un fantaūijaū walūti, indiwiūduelee pahūdūiūwojumi un pate dabas kraūūu bagatiba. Otra turpreti ir iūtūreta tumsūoiū un melnoū un weetam pat aūūainoiū

*) ūūi reūenūija eeweetota ūhurnala „Apolona“ 1910. g. 9. burtn. un wiūas autors ir W. Dambergū

tonoiū. Tā ūa dabas plastiūa ūuhd, tad ūakara ar to ari patū top kuūtigakiū, maigakiū, melodis ūkū uūglabajot ūenako iūūumu, weenūahrūūibu un iūteitūmeū ūkaidriūu. Ja mahūūle-neeziūka materiala daūchadiba ūhiniū grahmatā ari ir pahmaūinaūūeū, tad wehrtiba ir wiūpahriūi nemot paleelinaūjuūeū. Abas wiūas peeder pee wiūnopeetnaūajām un labakām grahmatam muūūu literatūrā.

Raugotees no chronologijaū ūahwolkūa Wiktorū Eglis ūa pirmā grahmatu biūa wiūa 1907. g. atūewiūūkā kraūjumā ūem noūautuma „ūilā zeetumā“ iūdotee ūahūti.

ūho ūahūtu liūtenis ir intereūantiū. Wiūi iūaug no ta paūūa diūgla, tā autora otra grahmatu — „Elegijaū“. Pehdejai ir wairak attihūtiūa idejiūkā un pūūhologiūkā puūe un publiūai wiūa nepatiūās, kurpreti ūahūti radiūa wiūpahriūu peekriūūanu. Iūūūiriba ūtarp wiūneem ir radiūūanaū weidoū un ta wiūpahreūā ūatura atūlakhūanaū, kuru waretu atūūihmet tā ūakaru ūarauxūanu ar ūadūiūwi un dabu par labu indiwiūdueeli miūiūūeem pahūdūiūwojumeem, aiū „ūilā zeetuma robeūūam“. Tikai pirmā grahmatu wairak ir wiūu warā, kurpreti otra jau ahrpus teem. No pirmās grahmatas 8 ūahūteem un triūām ūkizem, leelakā data ir ūeedota lauku dabai un dūiūwei, kura eet gar ūkatiūaja aūim ar wiūu ūawu bagatibu un kraūūu daūchadibu. ūaimneeki, ūalpi, lauku intelegenze, mahūūleneeki iū wiūas wiūduū, bet diwiūoū triūoiū ūahūtoū ari piūūehta — luūt, ūahūtu galwenaiū ūaturū, pee ūam pahūahwigi ūaūtopamiū no apūahrtneū at- rautā, no wiūas neūapraūtā nemeerigā warona tiūū. ūūiū grahmatas neūchaubamā ihpaūūiba ir miūūigā eedweūma, kura wiūnotuū iūleeta wiūā un, piūna dūiūweū dweūmaū, atdūiūwina un peeūūir jaunu miūdūumu un attaiūnojumu daūheem, no formela redūeū ūahwolkūa raugotees, ne wiūai mahūūleneezis ūeem panehmeeneem. Rakūūiūūanaū weidū gandrihū wiūnotuū realiūiūtiūi impreūūioniūiūtiūi, tikai weetam ūuhdamū ūimboliūiū. Lai gan patū autors preekūwahrdū

šchaubas par šchis grahmataš nepahrejofchu nošhmi, uš-
stahdidams wizu kà nenogatavojufchos no formas un fatura
stahwofla raugotees, bet winaš neschaubamais mahšfle-
neeziftums, noškani šabeesejums daudšos dabas aprakštos,
stahsta dšihwiba, tipu bagatiba un daschadiba un wifur
ifkaiško domu daudšums, arweenu modinàs intereš pret
Egliška „Silo zeetumu“, kufsch ir pirmais folis autora
mahšfleneeka gaità.

„Elegijàs“ muhs uš weetas pahršteids ahrejas dabas
un agrakà imprekionistikas radifchanas weida truktums Wiša
grahmata ir indiwiduelas noškanaš, kuras weetam mistifikas
un gruhti šaprotamas šawu loti šarešgito simbolu dešt.
Grahmata eedalita nodatàs, šaškana ar eefščejo pahrdših-
wojumu gahjeenu, sem wiršrafšteem, kuri šneeds weenu otr
jehdšeeenu par wina faturu. „Medužas šfats“, „Satur-
nalijas“, „Labirints“, „Olimpijada“ u. t. j. pr. Wiš-
pahriigi nemot šchi grahmata norahda uš rindu pahrgrošijumu
autora indiwiduelajà attihštibà no wiššmagakajàm šchaubam
un mistifikàm nojaušmam, zaur Groša walsti, wehrtibu pah-
wehrtefchanu uš wairak nošwehrtu stahwofli un išeju dabà,
bet jau apluhkotà zaur peršonigo pahrdšihwojumu prišmu.

Šaškana ar to jau ir manama pastahwiga panta pah-
maina. No šaškuma eeturtais „vers libre“, beš stingri
noteikta ritma pamašam mainidamees un wihdamees ar
noteikteem ritmeem, grahmataš widu pahreet stingros jambos.
un daktikos. Senakà wehstrainà eedwešma šchini grahmata
ir itkà pašubufe: wina ištehejufšes panta ištahdaschana
un atkal eerodas, kad autors pantu noteikti pahrwalda.
Tahda ir Elegiju wišpahrejà aina. Pa datai winai ir
gnomifšs rakštors un wina eetwer fewi ihšàs un šapeeštàs
rindàs, eefščejo pahrdšihwojumu formulejumu un tikpat
noteiktus tagadejo rakšneeku un šabeedribas rakšturojumus
lihds ar aš paštrophotàm autora atteežibam pret wineem,
pa datai atkal wina ir pašcha dwehšeles lirika, dwehšeles,
kura te teef ploškta no mihleštibas kaišlibas, te no šchaubu
motam un te atkal daba ir domigi meeriga. Pahršwaru
nem weetam pašmagee, tumšchee un beese toni, kà uš šeno
meišturu glesnam. Glesnas wišas ir apdomatas un naw ne-
weena imprekionistikà mesta wilžeena. Šchehl tik, ka eepaidu
maità glesnu nešakana un šarešgitas simbolikas neštai-
driba. Pantiš, preteji pee mums waldošhajam plastifikajam

un melodifikajam pantam, ir melodifšs, ritmifšs un daschads.
Wišpahriigi nemot, ja šchai grahmatai daschos dšejolos ari
ir formas. šinà truktumi, tad fatura un mahšfleneezifko
bagatibu šinà wina ir weens no bagatafajeem noguldijumeem
muhsu literaturà.

Wehl daschus wahrduš par W. Eglišcha monografiju
„Porušk“. Telpu truktuma dešt eš newaru dot winaš
domu un ideju pilnigu ainu, bet atšihmešchu tik ašredšibu,
špreedumu dšikumu, daschadu laikmetu un wizu galweno
ihpašchibu gaišchu prašchanu, objektiwa prahta eewehrojamaš
šinašchanas, kufsch beš tam jau ir špehšigš uš plašcheem un
dšikeem apweenojumeem. Laštajam top škaidra ne titai
apštataama autora eefščejà attihštiba, bet ari aplahrtne
un wišs wairums blakus eepaidu, wišs žilweziškais pamats,
wišas apakššemes šafnes, no kurašm išaug Poruška
dšejas puše.

Ar tik pat ašu, kà awiškhu kà ari šchurnalu kritiku un
pat ar dšiku naidu tika šanemts neleelšs krahjumifšch Wiršas
škaišto un pa leelakai datai pilnigo Wiršas dšejofu „Wikeriš“. Šika
liškšs preeškà pat išdarit kaut ko widus laiku
„auto da-šè“ lihdsigu pee šchis grahmatinas, kuras waina
pastahw eefsch tam, ka winà atklahti runà kaišliba, un ar
tahdu poetifšu špeškhu un tahdàs špilgtàs un droškàs
glesnàs, ka leelakà data no dšejokeem žeeniga štahtees blakus
wišpašaules kaišlibas dšeešmeneekeem. Bet tahdas neša-
prašchana ir pahraf parašta lai pee winaš palawetos, un
tapehž eš pahreju pee pašcha krahjuma.

Iš apmehram 80 eeweetoteem dšejokeem, leelakà data
ir pilniga pehž štala, špilgtuma un orginalitates Pahrejoš
juhtama wehl drušku neewingrinata mahšfleneeka rofa.
Wirša ir kaišlibas un meešas dšejneekš un atdodas wineem
pehž W. Eglišcha ištežeena — košmifški. Wišsch ir kaišlibas
dšejneekš, kura dšejà ir šapnaini romantifška, te pilna šee-
dona, te kwehloška, te pagehroška un waldoška, bet daschu
reiš ari murgaina. Kaišliba ir šchis grahmataš galwenaš
motiws un šaturš un dšejneekš wišs ir winaš warà. Pantiš
ir škanšch un noteiktš, melodifšs, daschads. Formu, iš-
nemot daschus gadijumus, autors pahrwalda pilnigi, pat
tik šarešgitu, kà sonetu un terzinu forma.

Tulk. Ed. L.

Roberts Owens (Ouwens).

(Beigas.)

1818. gadà Owens uššakta žekojumu pa Ēiropu, lai
ištehtitu darba taušchu stahwofli un pedagogijas šstemas.
Wišsch eepašinàs un eedraudšejàs ar Pitte, Riwiže, Laplašu,
Metšandru Šumboldtu, Šifmondi, Oberlinu, Peštalozi un
Fallenbergu. Šewifški wišsch eeinteresejàs par pehdejo
trihš pedagogu išmehginajumeem Šweizijà. Ištehtijis
un eepašinees ar ko winam bija wajadšigs eepašihtees,
Owens atbrauža Frankfurtà pee Mainas un eefneedsa ari tur

Ahenē šanakufšcheem waldbneekem rakštu, kura ušaižinaja
waldbibas un waldoškàs šchkiras peegreešt wehribu štahd-
neeku wajadšibam.

Anglijà pahrnahžis Owens 1819. gadà iškaida uššau-
kumu štahdbneekem, kur wišsch atbildeja teem, kas apgal-
woja, ka wina teoriju praktikà newarot išwešt. 1822. gadà
Šrijai ušnahža badš un wišsch dewàs uš tureeni, lai ar
agitaziju greestu publikas wehribu uš Šrijas šemneeku

wajadšbam. Sabeedriba deemschehl aprobešojās tikai ar dahwanu lafšchanu preefšch bada zeetejeem un pamatiga neta neuffahka.

Tā ka Dwens reise greešās pee wišām sabeedribas šķīram un lihds ar to wehl weda šarunas ar dascheem waldbas wišreem, tad wina stahwoflis bija deesgan neehrts. Waldofchās šķīras uš wina reformam fkatijās ar neuf-tizibu, kamehr radikalee elementi tautā kahdu laiku domaja, ka wišč riškojas kopā ar waldbu. Noguris no agita-zijas un apbehdinats par to, ka wina wišās tautas labā domatās reformas no dascheem netika šaprastās, Dwens ašbrauza uš Amerikas Šaweentām Walstim, zeredams uš leelakām šekmem nekā šawā dšimtenē jaunajā semē, kura bija šwabada no wišadeem wezeem aiššpreedumeem.

Nonahjis Šaweentās Walstis Dwens dabuja šinat, ka religišā šekte rapiti pahrdot šawu muišhu, kura atradās Penšilwanijā. Rapiti šawu muišhu ar wišām ehkam pahrdewa tapehž, ka ta atradās drudšchainā weetā, kas Dwenam nebija šinams. Muišha „Šarmonija“ tika pahrdota tik lehti, ka Dwens nekawejšās to nopirkt. „Šarmonija“ bija 12,000 hektarus leela un tanī bija eerihkoti wišna dahrsi un šemkopiba. Ehlas bija zeltās mašas pilšehtinas weidā ar dahrsu widū, ar akām, štolu, bašnižu un maišes žepši. Tanī wareja eewetotees ap 1000 žilweku. Turumā bija upe un mešhs.

Nu wehl wajadšja tik atrast žilwekus, kuri dšihwotu muišhā. Un te nu Dwens šehrās pee originala lihdsēkta, kas Amerikā bija koti išplatits pee burschuju muišhu apmetinašchanās. Wišč ušaižinaja wišadas tautibas naht wina muišhā. Gribetaju bija daudz, jo no teem neprāšja nekahdus upurus, jo naudu par mantu šamalkšaja pats Dwens. Par nelaimi šanahkufšee laudis bija tahdi, kuri nekur newareja pašahwet, nešpehži uš šifštu darbu waj ari neleefšhi. Štarp teem bija ari daudz šuhpu, no kureem weens pat nekautrejš pahrdot šlepeni šchnabi, lai gan tahdu dšehreenu leetofšana kolonijā bija šingri aišleegta.

1825. g. 27. aprili Dwens „Šaunajā Šarmonijā“, tā wišč bija pahrkrišijis šawu muišhu, šafauza šapulži un šanahkufšeeem lika preefšhā uš trim gadeem išstrahdat pagaidu konstituziju, kura winus šagatawotu uš komunizmu. Wišpahrejos wišeenos konstituziju išstrahdaja un peenehma, un Dwens ašbrauza uš Angliju, pahrat uštizedamees jaunajeem kolonisteem. Bet štarp šcheem laudim bija koti maš šemkopju, kuri kolonijai bija wišwairat wajadšgi. Weenigee produkti, ar kureem peetika un kuru bija pat wairat nekā wareja patehret, bija šepes un lihme. Daudžus produktus aiš nemahžefšanas it nemahžerāšhoja, un magāšinas dema laudim uš Dwena rehkina wišu, kas teem bija wajadšgs. Kolonija arween jo wairat peewilla wišadus klaidonus, tā ka pehž 8 mehnešcheem tur jau bija 900, žaur ko jaunā konstituzija it nebuht nedabuja noštīprinatees. Te wehl peeweenojās, ka weens no Dwena uštizibas wišreem winu apšaga, un kad to padšina iš šabeedribas, tad tas blakus atwehra frogu.

Dwens atšeidšās no Anglijas un tam nahžās peedašitees pee konstituzijas pahrgroššchanas, jo ta išrahdižās

nepeeteekofšha. Išstrahdaja kolonijai jaunū organišaziju, pee lam išpildofšho waru ušdewa padomei iš feshām peršonam. Daka kolonistu nebija meerā ar jaunū kahrtibu, atdalijās un dibinaja turpat blakus jaunū koloniju. Drihs ween išrahdižās, ka jaunā konstituzija bija nepraktiška. Kad kolonisti lihds, lai pats Dwens kahdu laiku wada koloniju, Dwens bija ar meeru un sem wina šapratis gās wadibas nodibinajās žit nežit kahrtiba. Dihtee laudis nošuda no eelam un rašhiba pazehšās. Dejas un ļautribas rapitu agrakā bašnižā kkuwa retakas. Šabeedribas šapulzes wairs nebija mehginajumi daišrunatnibā, kildās un štrihdos. Bet kahdu rešchimu daschi kolonisti uš ilgu newareja pazeeft. Wini šahka išplatit domas, ka šemi wajagot šadalit gabalos un tos išdalit, lai katrs apšrahdā šawu gabalu pehž šawas gribas. Kad apšautajās pee Dwena, tas šapihka un nolēhma, pee kolonijas wairs nelaišt klah jaunus nederigus laudis, kuri kahroja dšihwot uš žita rehkina.

Ewehleja komišiju no 25 wišreem, kureem bija šijat jaunpeenahkufšhos ložekšus. Bet ar to newareja apturet poštigo darbu, kufšch tika štrahdats kolonijas eefšcheenē. 1826. g. majā pee „Šarmonijas“ blakus jau štrahdaja newis wairs weena, bet diwas kolonijas, kuras bija no winas atdalijufšhās. Lai gan išsludinaja, ka naw wairs telpu, tad imigrāzija tomehr turpinajās. Šemes išdališchanas ideja atrada arween wairat peekriteju. Lai žit nežit šarofšnatu kolonijas rašchigos špehkus un apklufšnatu poštigos, Dwens 4. julijā šafauza pilnu šapulži, kur tureja runu, aprahdidams, ka priwats ihpašchums, burschuju ļauliba un religija ešot abšurds. Gandrihs jau 40 gadus, Dwens teiza, es žihnos ar šcheem tiranijas žehloneem un žeru tagad ar juhšu palihdsibu išwest dšihwē jaunus šadšihwes weidus, kuros nauda išnihzinata un atweetota ar produktu išmaiņu, kuri praša weenadu darbu, un kur leekee rašchojumi naht par labu šabeedribas tikumibas un prahta papildinašchanai, un kur naw weetas špirta dšehreeneem. Ja muhšu mehginajums išdofees, tad ešmu pahrleežinats, ka muhšu prinžiipi pahrees no weenas šabeedribas uš otru, no weenas walstis uš otru, kamehr neapšwers wišu pašauli, išplahtidami gaišmu, meeru un ļaimi štarp wišeeem žilwekeem beš išnehmuma.

17. oktobri tika šafaukta leela šapulže, kur apšpreeda, ka ušlabot koloniju un ka apmeerinat nemeerigos. Šapulže itkā bija uš meeru pehž Dwena rakstišā preefšchlišuma pahreet uš pilnigu komunizmu. Bet pehž tam išrahdižās, ka daudzī nebija meerā un aišgahja projam.

1827. g. kolonija jau pilnigi šahka iširt un Dwenam nahžās pahrdot šemi pa gabaleem kolonisteem par priwatu ihpašchumu. Tā winam ļaimejšās atdabut atpašak daku kapitāla, kuru wišč bija ištehrejis preefšch šlinku, blehšhu un leekehšhu uštufrešchanas. Išmehginajums, kufšch wairat lihdsinajās labdaribai, nekā kooperatiwai eestahdei, išbeidšās neišdewigi. Tahdu pašhu likteni, lai ļai ari ne tik ihšā laikā, šafneidšja wehl 2 komuništiskās šabeedribas Amerikā un Šlotijā, kuras bija dibinatas šem Dwena mahžibas eefšpaida. Šchais kolonijās peekoptais komunisms iřrah-

dijās ne pa garschāi laudim, kuri taisni tā nahza is kapitalistiskās lahtības.

Anglijā pahrnahzīs Owens 1832. g. dibināja tā saukto apmainas magazīnu, lai zaur to apturetu emigrāzijū; schi eestahde jau wairak tuvojās kooperāzijam. Ap to pašchu laiku winsch isdewa laikrakstu „Kooperators“, kuru terminu Owens tāpat eeweda tā sozialistu.

Ēkam winsch nodibināja apmainas magazīnu, winsch greefās pee semkopjeem, dahrsneekeem, amatneekeem, fabrikanteem un tirgotajeem ar usaižinajumu, apmainit sawus produktus weenigi taisnigā zekā: weenadu darba daudsumu pret weenadu darba daudsumu, bes naudas leetoschanas.

Operāzijas isdarija schahdā lahtā. Peemehram turpneeks, kas bija pašchuwis pahri sabaku, kuru materials winam bija maksājīs 4 frankus 35 santimus un darbs prašjīs 7 stundas, atnesa schos sabakus us ismainas magazīnu. Magazīnas pahrinis peenehma prezī, nowehrteja materialu un darbu aprehkīnāja us 60 santimeem par stundu: materials 4 fr. 35 sant., un 7 stundas darba it pa 60 sant., kopā 8 fr. 55 santimi. Tā tad sabakeem bija apmehram 14 stundu darba wehrtības. Pret pahri sabaku turpneeks dabuja 14 darba biketes, no kurām latra apshmeja stundu darba jeb 60 santimus. Par schām biketem winsch apmainas magazīnā wareja dabut materialu turpmakai schuhshchanai, waj ari apgehrbu waj pahrtikas leetas. Apmainameem preekschmeteem wajadsēja buht apshmeteem ar isstrahdataja wahrdu un magazīna to apmainija uslikdama 8½% preeksch telpu, deenestneeku u. t. t. uftureschanas. Operāzijas nebija nekahdas farschgitās un tapehž eedshwotaji, nojaušdami, ap to leeta grosas, arween jo beeschaf greefās pee apmainas magazīnam, kuru ihfā laikā nodibinājās 10.

Bet magazīnu darbības labo gaitu drihs ween isjauza tirgotaji. 300 tirgotaji pa wīfu Londoni isfludināja, ka wini nemot pret sawām prezem darba biketes. Sakrahjuschi leelu pulku tahdu bikeschu un tās usrahdidami, wini iswehlejās few tahdas prezēs, kuras weegli wareja pahrdot. Naidigo tirgotaju preekschshmei sahka sekot ari ziti pirzēji, tā ka magazīnās drihs palika pahri tikai tahdas prezēs, kuras bija grehti pahrdodamas. Un tad Londonas tirgotaji leedsās nemt pretim darba biketes waj ari nehma tās par puženu. Tahdejadi tirgotaji noschnaudsa derigo pasahfumu.

1835. gadā Owens Londonā isdewa schurnalu „Jaunās morales pasauļe“. Lihds 1840. gadam Owens beeschi apbraukāja Angliju, propagandedams sawas idejas. Preeksch few dahrgajām idejam winsch netaupija ne naudas, ne weselības, aismirsa sawas zitas darishchanas, sawu gimeni, wajadsigo atpuhtu. Rā tahdas agitāzijas augki drihs ween parahdijās wina mahžeku leelais stahits; starp strahdneekeem wina mahziba atrada daudš peekriteju, kuri jau bija organizējuschees palihdsības un profesionālās beedribās. Agrak us wīnu klaušjās it ihpachī turigo schkiru preekschstahwji, bet tad wīnu sahka saprast ari darba laudis. 1832. gadā winsch ir preekschsehdetajš tredjunionu saeimā un 1834. gadā winsch pirmo reiš attihstija sawas idejas par wīspahrejo streiku.

Beidsamos 12 gadus sawā muhschā Roberts Owens pawadija gandrihs tikpat darbīgi tā preekschējos. Wina energijas krahjums israhdijās neissmečams. Wezums, kusch preeksch leelatās datas naw nekahds preeks, winam neusspeeda roku us tizibu, mundribu un prahta gaischumu. Runā gan, ka winsch schāi laikā esot nodarbojees ar spiritismu, bet ta naw taisniba. Ar spiritisteem, Swedenborga mahžekteem, winsch eepasīnās jau Amerikā, kad isdarija sawus komunistiskos mehginajumus, un atrada starp teem daudšus sawus peekritejus. 1846. gadā Owens nowehrta karu starp Saweenotām Wālstim un Angliju. No ta laika meera idejas propaganda kluwa par wina mihtako ideju. Winam ari peeder domas par Saweenoto Wālstju un Anglijas apweenoschanos federāzijā. 1857. gadā Owens jau buhdams 86 gadus wežs wehl Birminhemā tureja runu. Mahkamā gadā Owens, neraugotees us leelo wahjumu, ari mehgināja runat par behrnu pareisu audsinaschanu, bet pašchā runā saudeja samanu, no kam koti ustrauzās wina draugi. Pehž diwi nedekam Owens atspirga un gribeja braukt us dsimteni, lai tur nomirtu. Sekretars wīnu ari noweda us tureeni, kur winsch ari drihs nomira. Wehl ihfē preeksch nahwes winsch nedarbojās gar sawas dsimtenes pilsehtas Rūtaunas pahrgrosichchanu. Wina tuwineeki, paredsedami drihsas beigās, atfauza mahžitaju, bet Owens ari ar mahžitaju sarunājās par sawu sistemu, luhgdams, lai tas noeet pee waldem un isgahdā atkaiju us Rūtaunas pahrbuhwi. Mahžitajš jautāja, waj winsch nenoschelojot sawu muhschu, kuru istehrejis us neispildamu planu iswešchanu un weltigām puhlem. Us to wežais, lepnaiš sozialais reformators atbildeja: „Nē, kungs, mans muhschs naw pagahjis weltigi; es fludināju leelas pateefības, un ja pasauļe tās wehl naw peenehmuse, tad tikai tapehž, ka naw tās sapratuse. Es zilwekus par to nepafaju, jo es esmu par agru peedsimis.“ 1858. gada 17. nowembri meerigi aismiga us muhschigu dušu zilwezes labdaris. Us wina behrem no wīšam malam sabrauja tredjuni nisti, kooperatori, brihwprahzneeki, meera idejas aistahwetaji, jaunības audsinataji.

Tagad tiklab zilweki, tā apstahkti nogatawojuschees gandrihs preeksch wīšam wina idejam. Pamasam iskoptās fabriku likumdewības un pat strahdneeku peedalishchanas pee fabriku pahrwaldishchanas un pelnas, neraugotees us ruhneeku pretoschanos. Profesionālā kustiba no strahdneeku istahfjuse progresiwu spehtu. Kooperāzija eeweduse sadshiwē jaunus weidus, kuri sahē isspeest kapitalismu. Pat apmainas bankas, kuras wehlat eeteiza Prudons, tagad sahē nodibinatees Saweenotās Wālstis, un zil tagad redsams, tām ir brangas sekmes. Un besdarbneeku nodarbinašchanu laukšaimneezības kolonijās tagad daudš Anglijā usklatā par weenigi praktisko lihdsekli darba apgahdashchanai, un schur tur jau nodibinatas tahdas kolonijas.

Wahrdu fatot, Owens ir raschigā sozialisma tehws. Un kooperatīvās un profesionālās kustības augsto wīlam wirsotnē no jauna parahdas Roberta Owena peewilzīgais tehls, kas zilwejei rahda jaunus zefus us atswabinašchanos no truhkuma un kapitalisma anarchijas.

Topkopiba un winas eenaidneeki.

Dr. Goldbeča.

Purna un nagu fehrga, kas pehdejā laikā toti leelā mehrā parahdijusēs ari Berlines lopu kautuwē*) un tur dewufe eemeflu uš karentenam, pelna, ka par winu pašneeds atklatibai tuwakas sinas, it fewiſchki atteezotees uš jau-nakeem konstatejumeem un nofazijumeem. Par fewi purnu un nagu fehrga naw nekahda jaunlaidu flimiba, bet pašstama jau tit fen, zīt jau wiſpahr eeſpehjams paſiht no wezajeem aprakſteem daſchadas fehrgas. Wahzijā fewiſchki bihtams bija 1892. gadš, tad bija faſlimuſchi 4,135,537 leellopi; weenigā Prufijā ar ſcho flimibu bija faſrguſchi 3,000,000 leellopi. Wehlat 1896. un 1897. gadā bija faſlimuſchi tuwu pee 1½ milj. leellopu. Loti augſts un augſtāš nekā agraf faſrguſcho ſkaišs bija 1899. gadā; taš iſtaiſija 4,266,001 leellopuš; ari wehl 1900. g. faſlimuſcho lopu ſkaišs iſtaiſija 1 miljonu. No ta laika flimiba Wahzijā noturejuſēs arween ſchaurās robeschās. 1908. g. 598 ſaimneezibās bija faſrguſchi: 10,166 leellopi, 17,897 aitaš, 130 kaſaš un 8334 zuhtaš.

Šchis flimibaš noriſnāſchanās ir wiſai daſchada. Mahdaš, ka daſchās gadſkahrtaš ta norit deeſgan newainigi, kamehr atkal daſchās nowehroti daudš nahweš gadijumu un zitaš ſmagas pehžflimibaš. Tā peemehram 1892. gadā flimiba bija fewiſchki kauna, it ihpaſchi Keetum-Wahzijā, tā ka peefauktee lopu ahrſti eeronotees atrada jau kaſdu waj wairakuš lopuš noſprahguſchuš un ſahka jau domat par leefaš fehrgu. Tā tad weegli ſaprotamaš, ka tautſaimneezibā ſchi fehrga noſihmē ahrkahrteji leelu poſtu, iſplataš wina paraſti gar leelajeem ſatikſmeš zekeem. Peefleedamaš lopu tirdſneezibai, ta mehđſ nahſt pa leelakai daſai no auſtrumem, t. i. no ſemem, kur teel peekopta loptopiba, zetojot uš reetumeem. Daſchreiſ wina ſagrahbj zeturtu daſu waj pat puſi no wiſa lopu bara. Poſtiš zetaš ne tit daudš zaur paſchu faſlimſchanu un noſprahgſchanaš gadijumeem, bet teem peebeedrojaš ari aprobeſchojumi, kaſdi itin dabigi fehrga aplaroſchanaš noluhkā teel uſlikti ihpaſchumeem un tirdſneezibai, un par wiſam leetam, peenš eet atpaſat, jo beeſchi ween flimibaš bihtamataš pakahpēs taš nokriht uš zeturtu daſu no paraſtā daudſuma. Ari pehž flimibaš iſdſeedeſchanaš uš ilgatu laiku peena daudš maſat nekā agraf. Pee tam wehl lopi ſlikti barojaš un nokriht meeſaš, beeſchi ween ſaudedami puſi no ſawa agratā ſwara. Tā tad, ja ari nezekaš wehlat zitaš flimibaš, ſaudejumuš uš katra lopa, war rehſinat uš kaſdām 50 markam. Ša faſlimuſchi 4 milj. leellopi, tad ſaudejumi jarehſina wiſmaš uš 200 miljonu markam. Pat jau 1896. gadā, ſaudejumi droſchi ween ſneedſaš pahri par 100 miljonu marku, lai gan faſlimuſchi bija titai 1½ milj. leellopu.

Preekſch lopu ihpaſchneekem no ſwara ſinat, tā purna un nagu fehrga peelihp. Deemſchehl flimibaš eeroſinatajaš zaur ſawu pahraf neezigo maſumu, jo eet zauri paraſtajam bakteriju filtram, naw paſihtamaš. Wehš tomehr ſinam,

ka taš atronaš uš purna gtothdaš, pee nageem, pee teſmena un pee zitam meeſaš daſam faſtopamos puhſliſchoš un wehl jo wairaf winu ſaturā. Ari leelakā daſa atda-lijumu, kaš nahſ no meeſaš, peemehram peenš, iſkahrni-jumi, miſſali un fewiſchki ſeekalaš ſlehpj fewi ſchoš flimibaš eeroſinatajuš. Agraf domaja, ka peeliſchanaš dihgki buhtu iſkaiſti ari gaiſā, bet taš, tā rahdaš, naw; bet iſplatiſchanaš noteel arween tahtaš kahrtaš, ka flimo lopu atdalijumi paleel gukam pee winu ſtarpinehſatajeem. Lai gan paſchu flimibaš giſti zaur ſchahweſchanu, wahriſchanu un deſſineſeziju war deeſgan ahtri iſnihzinat, tomehr zaur winaš ſtarpinehſatajeem fehrga deeſgan ahtri un daſchreiſ pat pahrſteidſoſchi iſplataš. Kā ſinamš, tad ſaldš peenš eeroſinatajuš uſtur daudš ilgati dſihweš ſpehziguš, tā daudſi ziti lihđſekki. Samehrā ar fehrgas iſnehſaſchana zaur ſtarpneſejeem, winaš peeliſchana teeſchi no lopa lopam nahſ preekſchā daudš maſakā mehrā.

Beeſchi ween fehrga tika nowehrota pehž nodotā newahrita wahjpeena kopmoderneezibāš. Berlinē 1908. gadā fehrga laikam bija eeweſta zaur to, ka pirms bija weſti mehſli no tam moderneezibam, kur lopi faſrguſchi un wehlat ar teem paſcheem nenotihrateem rateem weſti mehſli iſ zitam ſeſchām moderneezibam. Weetas truhkuma deht ſehkš, kuru wajadſeja ehdinat, bija iſmehtatš pa pagalmu un mehſlu wahgeem wajadſeja braukt pahri par ſcho ſahli. Wiſpahr nemot aplipuſchi mehſli beeſchi ween ir eemefliš fehrgaš iſplatiſchanaš. Šr beeſchi ween nowehrotš, ka fehrga iſplataš zaur kopejam ganibam un dſirdiſchanaš weetam, zaur lopu tirgeem un ſtakeem, zaur zuhtu bareem, kaš teel dſihſti zauri, zaur tirgotajeem, kureem bijuſchāš dariſchanaš faſlimuſchā laidarā, zaur kopejeem un ziteem kaſpotajeem, kuri maina laidaruš, ari zaur ſumeem, kaſeem un putneem.

Preekſch leetas apſpreeſchanaš toti no ſwara fehrgaš eewajaſjumi no ahrſemem, it fewiſchki no Kreewijaš. Brihſcham gan iſdodaš, ja ir ſinamš, ka pee kreewu robescham parahdijusēs purna un nagu fehrga, robeschu lopuš tuhdaſ pahremlelejt, fehrgu iſſinat, pee kam tad iſkluht zauri titai pirmee flimo lopu bari. Ari no eeweſtam kreewu ſoſim fehrga beeſchi ween eeweſta.

No zitam ſemem it fewiſchki Holande paſihtama pehdejā laikā tā fehrgu iſwataja ſeme. Wiſpahr nemot pirmā rinda weegli faſlimiſt ari kaſaš un aitaš. Loti beeſchi faſrgiſt ari zuhtaš, turpretim toti reti ſirgi, ſuni, kaſi un putni. Nereti faſlimiſt ari zilweki, ja tee bauda newahritu peenu un no ta pagatawotu ſweeſtu, breeſchi, meſcha diwnadſchu leelakā daſa (iſſchi, ſtirnaš, breeſchi), tā ari atgre-motaji, kuruš tura ſoologiſkoš dahrſoš, beidſot ir pee ſiloneem bijuſchāš manamaš faſlimſchanaš ſihmeš. Šr ari ſinamš, ka meſcha ſwehri war iſwataš fehrgu, it fewiſchki taſli zekajoſchāš kalnu kaſaš.

Swariga loma, uš ko jau aiſrahbijam, ir beeſchāi perſonala mainai. Šhe nu lopu ihpaſchneekem, peenahſot

*) Sehrga ploſaš ari pee mums daſchoš Baltijaš apwidōš.

jauneem kopejeem, laidara zilwekeem, jaapdrofchinas ar to, ka leef pehdejos definfizet. Tã ka flimibas dihgтус eespehjamš foti weegli nonahwet, ſchahda prattifka tihriſchana un definfelzija gan it weegli iſdarama. It ſewiſchki nebušs peemirſt apavuš un ſahbakuš. Tamlihdſ ari weenam no lopkopejeem wajadſetu uſdot leetu pahrraudſit, kureem tad wiſeem ziteem buhtu japadodaš. Zawehláš, ka zaur labaku mahzibas paſneegſchanu it ſewiſchki ſkoláš lopkopeju ſpehja titku pazelta ari daſchã labã zità ſinã.

Tãpat no ſwara atturet no lopu ſtaſkeem it wiſaš leekáš perſonaš. Ihpafchneekam paſcham par to wajaga gabdat, ka meefneeki un lopu tirgotaji neeet laidarã beſ atwehláš, un to atwehlet wineem wajadſetu tikai tad, kad minetáš perſonaš winu klahtbuhtnẽ ar klahtu definfelzijaš

lihdſekli notihra ſahbakuš un rokaš. Šchiš maſaš puhleš it ſewiſchki ſehrgu laikã foti labi atalgojaš. Wiſi ſuni un ſaki, kaš peemihit laidarã beſ ſaudſibaš no tureeneš aiſgab-dajami projam. No leela ſwara, — un agrat taš nemaj nebija ſinamš — ir tã ſauzamee ilgee atdali-ju mi. Sem ta ſaprot to, ka lopi, kuri jau ilgaku waj ihſu laiku tituſchi wakã no ſehrgaš, ſawoš atdalijumoš, kã peenã, tilkãš un iſtahrnijumoš wehl arween flehpi peeliſchanaš dihgтуš. Faktš, ka ſchahdi bazitu pahrneſchanaš gabijumi naht preekſchã pee zitàm flimibam, paſiſtamaš jau ilgaku laiku. Pee purna un nagu ſehrgaš ſcho ilgo atdalijumu ſaktu un zaur to zitu lopu apliſchana, pirmaiš atradiš un konſtatejiš ſlepenpadomneekš Lõſlerš 1906/7. g. No ta laika iſdariti wehl wairaki tamlihdſigi nowehrojumi.

Par ſeweeſchu dſemdes organu wehſcha breeſmam.

Pamahziba ſeweeetem no Baltijaš ahrſtu kongreſa ſeweeſchu flimibu ſelzijaš. *)

Ahrſtneezibaš ſwarigakaiš uſdewumš no ſeneem laiſkeem, bet jo ſewiſchki jaunakoš laikoš, bijiš un ir, neween flimibaš ahrſtet, bet it ſewiſchki iſdibinat winu eemeſluš, nowehrſt un tã flimibaš iſzeliſchanoš padarit neeſpehjamu. Šchahdu idealu ſtahwołki ſaſneegt ihpaſchi muhſu laikoš ahrſtneezibai eespehjamš jau pee wairakã flimibam. Bet wehl foti daudš flimibu, pee kuraš mehš par winu teeſcheem eemeſleem foti maš un pat neko pamatigu neſinam, un pee tahdam flimibam peeſkaitamaš wehſiš. Lai gan ar wehſchu zehłonu iſpehtifchana nodarbojaš foti eewehrojami ſinatnu wihri, tad tomehr lihdſ ſchim nekahdi pamatigi reſultati naw panahtti. Atleek mumš tadeht tit jautajumš: waj mehš, ari wehſcha eemeſluš neſinadami, tomehr waram winu ahrſtet? Uš to waram atbildet, ka wehſiš ir ſinamoš apſtahkkoš drofchi ahrſtejamš. Kad ſchoš apſtahkkuš apſſatam, mumš pirmkahrjt jaewehro, kur wehſiš eepe-ri nã jeeš un otrkahrjt, kad mehš winu ſahkam ahrſtet. Ja wehſiš attihſtaš foti ſwarigoš un gruhti peeejamoš organoš, kã ſmadſeněš, plauſchãš, kungj waj ſarnãš, tad wiſch pirmoš diwoš gabijumoš pawiſam naw ahrſtejamš, kamehr pehdejoš diwoš foti gruhti. Weegliſt peeejamãš weetãš un maſaš ſwarigoš organoš wehſiš ir ahrſtejamš. Wehſiš bet wairš naw ahrſtejamš, ja winu ſahł par wehlu ahrſtet, t. i., kad wiſch jau dſiki eeperi-nãjeeš un iſlaidiš ſawuš dihgтуš un ſaſneš tahjã ap-kahrtnẽ. Jo mumš jaewehro, ka wehſiš ahrſtejamš tikai zaur operaziju, un kirurgu eespehjai pat muhſu laikoš, kur kirurgija tit leeliſki attihſtijufeš, ir ari ſawoš robeſchãš.

Kad nu pahrejam uš muhſu ſchoreiſejo ſpezialo jautajumu, tad mumš jaſaka, ka ſeweeſchu dſemdes organu wehſiš jeb, wehl tuwak aprobeſchojot, dſemdes mahtes wehſiš, lai gan wiſch peeder pee eelſchki organu fli-

mibam, ſalihdſinajot ar ziteem eelſchki organu wehſcheem, ir deeſgan weegli peeejamš ahrſta iſmekleſchanaš un ope-reſchanaš, gandrihš tikpat weegli, kã ahreju organu, pee-mehram luhpu un kruhſchu wehſiš. Un tomehr dſemdes mahtes wehſiš ir weena no wišbreeſmigakã flimibam, tadeht, ka wiſch zaur ſawu ſewiſchku lokalizaju un ſihnju deht, kuraš daudšreiš pahprotamaš preekſch flimneezeš paſchãš un preekſch tahda, kaš naw leetprateiš, paleek ilgi paſlehtpš. Tã katru gadu neſkaitamaš ſeweeetes kriht ſchim poſtam par upuri. Un kaš taš behdigakaiš: winãš nekriht wiš ſchã flimibai par upuri kã klahtam nenowehreſchamam liktenim, bet gluſchi otradi: gandrihš wiſaš winãš buhtu bijuſchãš glahbjamaš, ja tãš pee laika buhtu greeſuſchãš pee ahrſta. Dſemdes mahtes wehſiš ir gan-drihš weenmehrahrſtejamš, bet tikai zaur operaziju un tikai zaur **agru** operaziju. Wehſiš weenmehrahrſtejamš kã maſa, pilnigi aprobeſchota pumpina jeb wahtina. Kad to pee laika uſejam, tad winu weegli waram iſgreet un pilnigi iſnihzinat — un zil-wekš ir glahbtš. Bet kad ſchiš maſaiš dihgłiš paleek neewehroš, tad wiſch arween ſtraujak aug un puhtojaš, iſlaiſch uš wiſam puſem ſaſneš un atwaſeš, pahreet uš ziteem blaſuš organeem. Un tad glahbina wairš naw! Muhſu laikoš daudškahrjt ſaſtopam pee publikaš ſchaubaš pret wehſcha operaziju un winãš panahkumeem. Šchahdaš ſchaubaš iſleekãš deeſgan pamatotaš, jo gandrihš katram zilwekam buhš ſinamš no wina peederigo waj paſiſtamu aprindam, klahtš behdigs atgabijumš, kur wehſcha flimneekš, neſlatoteeš uš wiſu operaziju, gabjiš bojã. Bet ſchã parahdibai gandrihš weenmehrahrſtejamš par eemeſlu, ja neraugameeš uš operazijam pee foti gruhti peeejameem wehſcheem, ka flimneeki par daudš wehlu opereti.

Profeforš Winters Karalautſchoš, kureſch foti daudš no-darbojeeš ar wehſcha, ſewiſchki dſemdes mahtes wehſcha

*) Baltijaš ahrſtu kongreſa ſeweeſchu flimibu ſelzija peeuhtidama ſcho apzerejumu, muhš lihdſ to nodrukãt, ko leekãš labã ari labpraht darãm.

pehtišchanu, uštahdijis statistiku preefšch Austrum-Pruffijas, kura runā aisgrahbjofchu walodu. Wiafch atrod Austrum-Pruffijā weenā gadā (1900.) 350 dšembdes mahtes wehšchus, no kureem pawišam t i k a i w e h l 60 bija operazijai daudf maš peceetami, tā ka gandrihš 300 bija jaatraida k a —
 n o w e h l o j u f c h e e s . Un pat no fchām 60 operetām feewam pee wisleelafās dafas wehšis wehlat atfahrtojās, tadēht ka ari pee winām wairš nebijis eefpehjamš pamatigi un radikali wišas fašlimu fchās dafas i f g r e e f t . Tā tad galigi glahbto flaits bija toti mašš. Tahdi pašchi behdigi panahfumi redšami ari pee mums. Kad profefors Winters preefšch wišas Wahzijas i f g a d u s d s e m d e s mahtes wehšchu upurus flaita uš 10 lihds 15 tuhft., tad mehš droschi preefšch wišas Kreewijas waram peenemt wismaš trihšfahrteju flaitli. Un kad nu apdomajam, ka gandrihš wišas fchās nelaimigās feeweetes buhtu bijis eefpehjamš glahbt, zif afaru, waimanu un nelaimes zaur to nebuhtu no wehršts, zif gi menem un behr-

nineem wiau mahtes ušturetās! Tas patš profefors Winters tad ari rakšta: „Waj war, eewehrojot fcho postu, wehl ilgal klusu zeešt un publiku wehl ilgal atstahť nesinašchanā, k a w i a š a r w u d š i h w i b u w a r g l a h b t ? N a w n e k a h d u f c h a u b u , k a g a n d r i h š w i š a š f l i m n e e z e s a r

Saušimneezibās turju lihšdšalfioneeku grupa Lašios, Kurjemes gubernā, dezembri, 1909. g.

dsendes mahtes wehši buhtu laikā lifuščās operetees, ja winās tikai buhtu sinajuščās, kahdu gruhtu flimibu winās sawās meefās flehpi un ja winām buhtu no behdigā gala waj tikai jaušma bijuše. Buhs jau ari tahdas seeweetes, kuras „mihkaf mirst, nekā leekas operetees“, bet tahdas atradišim pawišam reti. Leelakā daka nenahf pee opereschanas tikai tadehf, ka winām naw ne masafās fajehgas par winu flimibas schaufmigo nopeetnibu. Tadehf, pehz manām domam, mums, ahrsteem, jaušfkata par neatleekamu peenahkumu, pamahzit seewas, tā winās war isbehgt schim behdigam liktenim.“

Un tahtaf profesors Winters raksta:

„Rad ar wehši flima seewa grib meklet weseleibu un glahbinu, tai rodas wispirms diwi usdewumi:

1) „winai wajaga palihdsibu meklet peenahzigā weetā, pee leetprateja;

2) winai wajaga scho palihdsibu meklet tuhlin, tikto eeraugamas wispirmas sihmes, kas norahditu us wehši.

„Rad wehši grib laikā operet, tad winsch ari laikā par tahdu japašihst, un, schahdu usdewumu tikai ahrsts war ispidit. Schin i sinā foti dauds seewu dara kkuhdu. Winās greesčas wispirms pee wezmahtem, waj nu tadehf, ka winām ir patihklamaki no otras seeweetes padomu praft, waj ari winās to ustizibu, kuru wezmahtes pee dsendeschanam pee winām eemantojuščās, pahrzet ari us scho lauku. Bet to newaram atsiht par labu, jo wezmahtes seeweeschu flimibās nemas naw mahzitas un tadehf ari, lai winās zitadi buhtu nesin zil kreetnas un ustizamas, winās wehši nekahdi newar pašihst. Bes tam wehl dascha wezmahte schahdas flimneežes sahst us sawu roku ahrstet un tā nokawē laiku, eeguht leetprateja padomu.

„Wehl bailigaka ir kahda daka tā saukto „dabas ahrstu“, t. i. puhščkotaju, kam naw nekahdas mediziniškas isglihtibas, tadehf ka wini pee deesgam plasčas publikas ir eezeeniti un tee katru flimneeku no sinatniška ahrsta un no operazijas wiseem spehkeem luhko atturet.

Tikai sinatniški isglihtots ahrsts spehzi wehši laikā pašihst un tā flimneezi west pee weenigā glahbina — pee operazijas.“

Tā raksta profesors Winters, — wihrs, kuresch eeguwis leelus nopelnus, Wahzija publiku eepašihstinadams ar scho breesfmigo flimibu. Mums ari katrs wina wahrds japaširaksta, tikai wehl japeesihmē, ka bes profesora Wintera mineteem „labdareem“ wehl leeliski aiskawē flimibas agru useeschanu schahdas tahdas flimneežes draudsenes un pašinas, kuras, sinams, weenmehz ir „foti gudras un peedshwojuščas“, tā ka winās domajas buht spehzigas flimneezei dot labus padomus un winu apmeerinat. Schahdām neatbildigām padoma dewejam naw gruhti gudri runat, jo drošči sinam, ka, ja leeta wehlaft eet schlihibi, winās meerigi atbildēs: Ko tad nu es sinu, kam tad gan us mani jalkaufas u. t. t.

Ir teescham apbrihnojami, zil beeschi redsam, ka zitadi deesgan prahtigi un apsinigi zilweki schahdos besgaligi swarigos jautajumos tik noseedšigi weeglprahtigi rihojas ar otra zilweka weseleibu un dshiwibu. Un pat širdsapšina winus wehlaft nemoja, wini juhtas pilnigi tihri un newainigi!

Kahdas nu ir pasiemes, kuras war zelt aisdomas, ka dsendes mahtē sahst attihstitees wehšis?

Pirmās sihmes, kuras aishraida us wehšcha warbuhtibu, ir it fewiščki nekahrtiga aštau noeeschana („mehnescha kahrtas“), kuras neturas pee eepreesch nowehroteem mehneschu laikeem. Wehl aishdomigaka ir aštau noeeschana, ja ta parahdas pee seeweetem, kuras kahrtigas mehneschu reišas jau ihfatu waj ilgaku laiku bija saudejuščās. Bes tam kriht swarā daschadu „baltu seedu“ parahdischanās, fewiščki, ja tee agraf naw bijušchi, jeb rahda kaut kahdas pahrmainas. Stipri jawehro us schlihdram, uhdenainām noeeschanam, kuras isskatas pehz kahrtaki krahsfota uhdens, pehz tahda uhdens, kurā gala nomeeschetā. Reišam ari stipraki smakaini, pat smirdošchi notezejumi parahdas jau deesgan agrā wehšcha attihstibas laikā. Us sahpeem gaidit pee dsendes mahtes wehšcha aishdomam ir pawišam nedrošči, jo sahpes pee dsendes mahtes wehšcha pa laikam parahdas tikai wehl gluschi wehlos flimibas pakahpeenos. Dsendes mahtes wehšis war saagrahbt katru seeweeti, jaunu un wezu, prezetu un neprezetu.

Tagad kahdus wahrdus par dsendes mahtes wehšcha operaziju un tās panahkumeem.

Dsendes mahtes wehšis dod operazijai labu isredsi un zeribas, fewiščki tadehf, ka dsendes mahti wjadshbas gadijumā war pilnigi isgreet un isnemt, pee kam zilweks zaur to ne kaut kahdi nopeetnaki sawā weseleibā netop maitats, waj wina muhschs faihsinat, jo dsendes mahte naw organs, kuresch dshiwibai nepeezeeščams Operaziju paschu mehš pee muhsu laiku stipri attihstitās kirurgišlās tehnikas nekaitam pat pee wifai smagam. Bet, sinams, tas wišs atteezinams tikai us tahdeem flimibas gadijumeem, kuros ispidits wispirmais un swarigakais noteikums, tas ir, ja laiks operazijai naw par daudsi nokawets. Kur wehšis jau attihstijees un fewiščki, ja winsch aishchris jau zitus aplahrtejus organus, nemas par tahlakeem organeem nerunajot, tur operazijai ir wahjas, waj naw wairs nekahdas zeribas. Un tomehr ahrsts katreis newar iswairitees no schahdas, gandrih beszeribas operazijas, jo flimneeze daschreis negrib no schās pehdejās zeribas atfazitees, lai ta ari buhtu nesin zil masa un wahja. Tur, sinams, tad pa laikam rezultati, kuri zitas seewas daudfreis no operazijas atbaida.

Bet tā nu stahw ar zitada m wehšcha ahrsteschanas metodem? Lafam jau daschadus rakstus par wehšču fehrumeem, par brihnischkegem elektrizitates panahkumeem, par Rentgena staru un radija eespaidu us wehši. Tee ir wišs lihdselki, kuras ar leelu trofni un reklamu flawē. Tomehr neweens no scheem lihdselkeem neispilā to, ko no wina stahsta. Sinatne winus wifus apsinigi prahtiski ismehginajufe un ispehtijufe un wina bijufe neespeesta tos — tā ahrstneežibas lihdselkus pret wehši mēst pee malaš. Ar wehšcha sinatnišku ispehtischanu tiklab wina zehlowu, tā wina ahrste-

ſchanas ſinā tagad nodarbojas daudſi kreetni ſinatnu wiſtri. Zereſim, ka wini drihſumā ſafneegs rezultatus par ſwehtibu zeetejai zilwezei. — Ja lihds ſchim kahds ar nupat mineteem waj ziteem tam lihdsigeem lihdsſekteem grib uſnemtees wehſi ahrſtet, tad tahds neaiſbildinami iſmanto zilwezes uſtizibu uſ ahrſtu autoritati un newar nekahdi paſtahwet pret leetiſchku kritiku.

Kad beidsot wehl reiſ ihſi ſanemam ſawa rakſta ſaturu, tad jaſata: Dſemdes mahtes wehſis ir ahrſtejamš tik a i zaur agru operaziju. Pee pirmām aiſdomigām parahdibam ſeeweetei tuhlin jagreeschas pee a hrſta, kuſch tad ar' teeſcham neſ atbildibu par ſawu padomu. Wezmahtes neko no ſeeweefchu ſlimibam neſina. Puſchſtotaji un „gudras ſeewas“ ir ſaunakee padoma deweji. Katra

no laweſchanās atreebjas uſ bahrgako. ſlimibas ſihmes ir nekahrtigas aſnoſchanas un daſchreiſ ari zitadi notezejumi, bet ne ſahpes.

Mehs gan apſinamees, ka muhſu rakſtinſch war bailigu zilweku uſtraukt, ſewiſchti tahdu, kuſch pafahzis pee ſewis meklet un atraſt waj wiſadas ſlimibas ſihmes. Augſchā minetās ſihmes ari neparahdas weenigi pee dſemdes mahtes wehſcha, bet ari pee zitām ſeeweefchu organu ſlimibam. Tadeht waram til eewehlet ſchaubigā gadijumā greeſtees pee ahrſta, kuſch tad, ja bailēm nebuhs eemeſla, ſlimneezi atkal apmeerinās. Melaime, kura iſzekas zaur kahda pahreji wahriga zilweka azumirſligu uſbudinaſchanos, ir neeziga, ja ſalihdsinam to ar to labumu, kahdu mehſ zeram zaur ſcho rakſtinu neſt wiſpahribai.

Gundabs.

Senatnes ſtati peežos zehleenos (8 ſtati). Ed. Bahliſcha.

Preekſchwahrds.

Wiſintereſantakais laikmets latweefchu wehſturē beſ ſchaubam ir 12. gadu ſimtena beigās un 13. ſahturns, kad Baltijā ſahla noriſnatees tragedija, kura beidsās tikai pehz trim gadu ſimteneem ar to, ka no latweefchu „tautas“ bija palikuſe tikai latweefchu „kahrta“. ſchis laikmets wehl naw peeteekofchi iſpehtits; un tamdeht ir eeſpehjamš, ka par winau ir katrs ſawadās domās un eeſtatos. No weenas puſes ſaſtopami eeſtati, itkā weetejee eedſimtee toreis buhtu bijuſchi puſmeſchonu ſtahwolli un ka wahzeefchu eekaroſchana uſſtatama par ſcho puſmeſchonu atgreeschanu pee kulturās; no otras puſes uſ ſcho paſchu eekaroſchanu ſtatas, kā uſ neiſpehrſlamu pahreſtibu, ka eekarotee jau tad ſaudejuſchi ſawu brihwibu, ſawu patſahwibu un kulturu. —

Pateeſiba ir ta, ka wahzeefchi, ſahldami ar Baltijas eedſihwotajeem tirdſneezibu, ne atrada ſcho ſemi; weetejee eedſihwotaji jau agrak atradās daſchados, gan tirdſneeziftoš, gan ari politiſtoš ſakaros ar kaiminu tautam — daneem, kreeweem, leiſcheem; tā tad wini, wahzeefcheem ſche eenahlot, newareja buht neds meſchonu, neds puſmeſchonu ſtahwolli, bet atradās apmehram uſ ta paſcha kulturās ſtahwolka, uſ kahda atradās winau kaiminu tautas un par kuru deeſzil augſta nepazehlās ari eenahzeji. (Weenigais kulturās awots wahzeefcheem, no kura eeſpirdſinajās peemintee latweefchu kaimini un ari paſchi latweefchi, ir krusta kari un ar teem ſaweenoā wahzeefchu ſatiksme ar par wineem kulturelakām tautam.) Pateeſiba ir ari ta, ka Baltijā ap to laiku nebija weena, bet wairakas tautas, kas kaweja winas eedſihwotajeem apweenotees weenā politiſkā organizajijā — walſti, un ari nodibinat zeefchus religifus eeſtatus. — Zukas un pretrunas nu rada ſchis apſahllis, jo — truhſtot neſchaubameem peerahdijumeem par politiſkās organizajijas paſtahweſchanu, war noleegt to ari jeb kurā formā; tāpat, truhſtot zeefchu

religifku formu, — war eedomatees religiju tahdu un ari zitadu, beſgala fantaſifku, beſ ſchaubam nebijuſchu un ari nejehdſigi ſemu, tumſchu, kā peemehram, Merkels.

Politifkā organizajija, nemas nekerotees pee dſikeem ſchi jautajuma pehtijumeem, ap peemineto laiku ir bijuſe wehl tanī ſtadijā, kad atſewiſchās ziltis tikai juht waja dſibu apweenotees leelakā weenibā, kad ſihko waldneeku — zilſchu wezako — wara ſahk konzentretees weena ſpehzigaka rotās; kad no ſemkopju ſchēiras ſahk nodalitees ſewiſchka kareiwju ſchēira un kari ir neween wiſu wiſreeſchu nodarboſchanās, iſpreezas waj ari pelkas deht, bet kad tee ſahk eeguht ari politiſkas waras noſihmi. To peerahdatas, ka weetejeem bijuſchas pilis, tā tad apzeetinajumi, kuros atrada patwehrumu kara laikā ari tee, kas winos weenmehr nedſihwoja, kā: zeema laudis — ſeewas, behrni, un winau manta! Stipra pils noſihmeja wiſa nowada ſtirpumu! — Kad Meinhards uſbuhweja iſſchilneekem akmina pili, loka pils weetā, kuru bija nodedſinajuſchi leiſchi, tad ſcho pili iſpoſtit nenahza wiſ no tahleenes, bet winau tuwatee kaimini un ſemgaleeſchi. To wini darija tadeht, lai iſſchilneeki neeeguhtu kara un ari politiſku pahrfwaru pahr wineem — kaimineem, jo katris wirſaitis, kā tas notizis wiſur walſtij patſahwigi formejotees, eeſtati ſewi par tikpat labu nahkoſcho waldneeku un tadeht kaimina pahrfpehſ noſihmeja katra zita apakſchneezibu. — Geraudſit ſchā ſemgaleeſchu riſhibā naidu pret eenahzejeem wahzeefcheem un winau jauno tizibu ir behrniſchki, jo: ſweſchtauteeſchi kareiwji, kahdi bija wahzeefchi, ari Baltijā, kā wiſur zitur tanī laikā, nebija nekas rets un jauna tiziba ari nebuht nebija tik jauna.

Wiſ tās paſchas zenſibas, kluht pahrakam par ziteem wirſaiſcheem, weetejee neween ar preeku atkahwa zelt ſawā ſemē akmenu pilis, bet ari pazeeta un pat wehlejās eenahzejus kareiwjus wahzeefchus ſawā tuwumā, ſawā deeneſtā. Birnee, kas ar wahzeefcheem ſadraudſejās, bija lihbeeſchi;

winu wirfatis Raupo dabuja Libijas knasa tituli un ne ween wahrda pehz, bet ari pateefi bija ar wahzeefchu kareiwju palihdſibu Libijas knas. Teem ſetoja latgaleefſchi jeb latweefſchi.

Par pehdejeem kronikis Indrikis ſata, ka tee bijuſchi no wiſeem kaimineem neereſeti. Kadeht neereſeti? Beſ ſchaubam, ka wini buhs bijuſchi laujās pahraſi un tā ziteem bihtami, eenihtami, neereſjami. Apweenojuſchees ar wahzeefcheem latgaleefſchi wehlaſ ari pateefi kkuht wiſam ſawām kaiminu ziltim, pat libeefcheem, bihtami uſwaretaji; Igaunija preeſſch latgaleefcheem paleef par neiſgrahbjamu flehti, uſ kureeni eet weenā paſchā gadā pa dewineem kara pulkeem laupit un poſtit.

Igauni wehlaſ, newaredami ſaweenotees wairs ar wahzeefcheem, ar kureem jau ſaweenajuſchees libeefſchi un latgaleefſchi, greeſchas pee kreeweem un nem no tureenes kareiwjus paligus.

Tikai wehlaſos gadu ſintenos ſchee weetejo eedſihwotaju kara beedri un ſkolotaji kara mahſlā tapa wineem paſcheem par kungeem un uſwaretajeem un apſpeedejeem un ari newis ar ſobena palihdſibu, bet ar pahrtautochanu.

Gedſimto religija atradās tanī pakahpē, tad no praktiſkeem padomeem wehl naw attihſtjuſchās dogmas un bauſliba. Zilweku likteni no religifā ſtahwoſka ſtatotees lemj deewibas paſchas teeſchi, newis winu likumi waj pa-wehles. Deeweem kaſpoja — newis iſpildot winu pa-wehles un no tām ſaſtahditās mahzibas, bet teeſchi katru reiſi pee wineem greeſchotees. Tā tas tapa darits karā ejot, atreebjotees u. t. t. Preeſteris Ditrichs zaur to palika dſihwē, ka deewu ſirgs atbildeja uſ preeſtera preeſchā zelto jautajumu ar dſihwibas kaſju (t. i. labo).

Dſihwē religijas praſības apmeerinajās weenigi ar praktiſku labumu eewehroſchanu, tā tas redſams no wehl uſglabajuſchamees paraſcham un peſtekeem. Wefu — miruſcho garu — zeeniſchana ir analogiſka wezaku zeeniſchanai; weki un wezaki, kā ari ubagi (atwaſnats no weef-mihlibas tikuma) atneſa zilwekeem dauds labuma, ja winus godaja un neſaruhgtinaja. Tikumiba bija ari tihriba, goda prahts, taiſnigums, kam wiſam bija ſawi praktiſki labumi iſnahkumā.

Un preti ſchahdai religijai kriſtigā tiziba newareja buht eenaidneeze. Neds kriſtigas tizibas mahzibas, kas atteezas uſ wirſemes dſihwi, neds ari tās, kas atteezas uſ aiſkapa dſihwi, neatrodas aſās pretrunās ar weetejo eedſihwotaju religifkeem jehgumeem. Latweetis pagans pehz kriſtiſchanas neſajuta itin nekahdas pahrmainas ſawā dſihwē. Pehz wina nahwes wina gars itin omuligi wareja nahkt ſildi-tees ſawu peederigo pirti, pawardā, nakti ruſchinat un un glabat ogles pelnos: kriſtigo debefis winam to nebuht neaiſleedsa. Ja pret kriſtigo tizibu wareja eedſimtajeem zeltees kaſhds ruhgtums, tad tas wareja buht newis pret paſchu tizibu, bet pret winas neſejeem, kuri neſchihra tizibas juhgu no nodewu juhga. Kriſtiſchanas zeremonija beſ ſchaubam buhs uſluhtota kā draudſibas flehgſchanas zeremonija, tadeht draudſibai irſtot — attriſtijās.

Gedſimto preeſtereem, kā tahdeem, naw bijis nekahdas politiſkas waras. Par winu leeliſko organiſaziju, kura tit loti lihdsinas romeefchu kulta preeſteribai, un par kuru tit beeſchi gadas laſit tautiſkā laimeta rakſtos, jaſchaubas. Preeſteri newareja buht ſawadati, kahda bija pate religija. Ja religija bija tikumibas mahziba ar praktiſkeem gala mehrkeem, tad ari preeſtereem wajadſeja buht wiſzaur praktiſkeem wihtreem. Pahrwaldidami noſlehpumuſ, ar kahdeem war ſarunatees ar deeweem ſwarigos dſihwes brihſchos, wini nebija nederigi ari tad, kad ſwarigo dſihwes brihſchu nebija. Un pahrwaldidams wiſleelato noſlehpumu — ſatiſchanos ar deeweem, wiſch newareja nepahrwaldit maſatos, kā wiſadu meeſas kaiſchu un itdeeniſchkiſto liktu zehlonu iſpraſchanu un winu nowehroſchanu.

Indrika kronikā minets, ka preeſteris Ditrichs braukajis kaubis ahrſtedams. Ja pee ſweſchneeku deewa wihtra greeſjās deht palihdſibas meeſas kaitēs, tad tas wareja notikt tikai tad, ja kaubis ſinaja, ka tahdi Deewa wihtri ari to war, tā tad ari paganu preeſteri nodarbojās ar ahrſteſchanu. Scho paſchu deewa wihtri Ditrichi apwainoja par ſaules apehſchanu. Schahdu apwainojumu wareja dibinat tikai uſ tizibu, ka tahdeem deewa wihtreem ari eepſehjams apehſt ſauli.

Kopā ſanemot augſchejās domas redſam, ka latweefchu preeſteri, religifkām dogmam un bauſlibai truhſtot, bija galwenā kahtā puſchotaji, ſihletaji un hurwi, kureem beſ ſcheem noſlehpumeem bija ſinams ari tas, kā ſarunatees ar deeweem, uſ preeſteri neſkatijās ar deefkahdu leelu zeenibu un winam paſcham nebija nekahdas politiſkas waras. Daſchur wini ir bijuſchi naiwi, behrniſchkiſgi, paſchi tizejuſchi tam, ka ſarunajas ar deeweem, daſchur wini parahdas kā domataji un gudraſi par tautu un daſchur ari tauta naw wiſ pilnigi paklauſjufe zaur preeſteri pauſtai deewu gribai, kā karā pret leiſcheem. —

Gundabs, ſaprotams, naw wehſturifka perſona, t. i. tahda, kas tā ſauldamās buhtu dſihwojuſe un darbojuſēs. Lai gan toreis neweena ween perſona buhs neſhajufe tahdas idejas un mehginajuſe winas iſweſt dſihwē, tomehr kroniki ruhpiſgi winu wahrduſ noſlehpj, kā wiſu ſew nepatihkamu un preteju. Weenigais iſnehmums ſchā ſinā ir ſemgaleefchu waronigais wirſaitis Weeſturs, no kura darbibas tomehr truhſt pats galwenais: wina galſ.

□ □ □

Perſonas:

Gundabs, zeema wezatajs, wehlaſ wirſaitis.

Aribalts, preeſteris, krihws.

Margals,

Raſmetis,

Warpats,

Labdals,

Raſma, wirſaiſcha meita.

Sina, tās rotaku beedrene.

Auſle, agratā kara guhſteſne, igauneete.

Bajari, wezatee ſuhtui, ſinneſchi, kareiwji, guhſteſnei, ſalpi, ſalpones, jaunawas un ſeewas.

* * *

Pirmais zehleens.

Pirmais flats.

Noteef krihwa Aribalta namā. Prospetta kulda, kurā deg uguns. Pa kreisi mafas durwtinas ar loti augstu sleegfni. Seenās semas; refnas notwehpufšas fijas, uš kurām tīfai gar pašču paščobeli wirfū kahrtis greeftu weetā; istabas widū greeftu naw. Pee fījam karajas sahtu puščišči, daščhadi wišftolišči un iškalteti ofolu wainagi.

Aribalts (firns, garu baltu bahrsdu, linu drehbēs. Pee galda sehbedams met kaulinus un sīlē).
Sinnesis (klauwē aij durwim un fauz).
 Eh, labee kaudis, — atwerat!

Aribalts (nogrimis fawā darbā, nedfird).
Sinnesis (attahrtu).
 Eh, labee kaudis — atwerat!

Aribalts (ifdširdis).
 Tur attal kahds no zeema naht
 Man fawas kaites kuhdsjet.
 (Peezekas un eet uš durwim.)
 Kas efi tu un ko tu wehlees?

Sinnesis. Te godigs zilweks, atwer ween!

Aribalts (lehnam atbultē un atwer durwis).
Sinnesis (eenahšdams).
 Sweiks daudstahrt, labais wezit,
 Kas nogurufšam durwis wehri.

Aribalts. Sweiks ari tu, mas jaunais draugs!

Sinnesis. Zil tihkami un flti sche:
 Tur kulda uguns kuras spofchi,
 Bet ahrā aurē wehšch ar leetu . . .
 (Apftata namu.)
 Tur sahtu bunteš kasti pee fijas
 Un kaulini uš galda wehl:
 Tu gareem kalpo kà es redfu!

Aribalts. Ne gareem ween — ar' zilwekeem,
 Es widutajs stary debeš un semi.
 Kas fawa seega deht no deewu waiga
 Most raujas bijibā, — pee manis naht
 Un seedo te ar manām rokam, —
 Ar manām luhpam deewus luhdsj
 Un top no fawām kaitem šweiks,
 Ja tas ir deewu prahts un griba.
 Bet teiz, ko wehlees tu no manis?

Sinnesis. Tas deewu prahts bes šchaubam ar',
 Ka pirmo tewi fastopu,
 Kas fawu muhšchu seedojis,
 Lai kauschu kaites weeglinatu.
 Jo tihkamat uo tawām rokam
 Man nahšfees fanemt uhdens malku:
 Man flahpes rihkli kaltē,
 Bet zekā strauti, kà jau rudeni,
 Ar aukstu dulki pilni.
 Lihdsj zeemam gan wehl tahtu?

Aribalts (eelej alu kausā).
 Preekšch išflahpufšcha deefgan tahtu.
Sinnesis. A, tenzinu no wifas firds. (Dfer.)
Aribalts (apftata sinnefi).
 Kas zeemā tew ir darams?

Waj lihgawu tu raugees few,
 Waj sawam draugam labam: —
 Pee jostas sobins tew un bultu
 Ir pilna soma mugurā.

Sinnesis (noleef kausu uš galda).
 Nē, šchoreis manai gaitai
 Ir zita nosihme, ne ta.
 Jau otra deena, ka es zekā —
 Mans kumekšch putās fajahts —
 Uš zeemu steidsos sinu nesti,
 Ka igauni uš mums ir kahjās.

Aribalts (pahrssteigts; išbišli stehpdams; pehz pauses).
 Waj leels ir winu pulks? Un tuwu?

Sinnesis. Bes gala leels! Tahds wehl naw redsets!
 Pehz deenam trijam — dauds ja tšchetram —
 Tee aifšneegs muhfu robesčas.

Aribalts. Kas wainas teem un ka teem truhtst?
 Waj winu druwas neaugligas?
 Waj winu drawam seedu truhta? —

Sinnesis. Tee aismirst newar wehl arweenu,
 Ka Barikis tos sakahwa
 Preekšch gadeem reis. Un nu
 Pehz wina nahwes, šchkeetas teem
 Pats ihštairs laiks, ka atreebtees
 Par nodarito negodu un kaunu,
 Un eeguht brangu laupijumu
 No muhfu zeemu bagatibas . . .
 Es wehl reis tenzinu par alu,
 Bet tagad tahtal steigšchos.
 Waj tahtu wehl lihdsj zeemam?

Aribalts. Naw tahtu wairs, kam jasteidsas.
Sinnesis (ahrā eedams).
 Ar labu deenu, fwehtais tehtin!
Aribalts. Lai deewi tawu gaitu labi šchir! . . .
 (Weens; pehz pauses.)
 Tab igauni pret mums ir kahjās! . . .
 Un kadeht ne? Tee labi sin,
 Ka peetruhjis ir muhfu widū!
 Tee sin, ka muhfu semē kaudis
 Kà awis beeseenā bes gana, —
 Naw droščšfirdigā Barika,
 Kas kara pulkus kausā westu! —
 Ka zeems ar zeemu kildās dšihwo,
 Ka naidis ar katru deenu aug
 Un spehti sakuhst kaunā diškā . . .
 Degs zeemati ar mantam blihwi
 Tiflak kà buhdas weentuligās:
 Tee sin, ka naw wairs stiprās rokās,
 Kas pahrgalwigo semē leeks,
 Bet bailigajam drošmi dos . . .
 (Nofehstas atpatal pee galda un met kaulinus sīhbedams.)
Kareiwis (ahtri atrauj durwis un eekahpj namā).
 Krihw Aribalt, pee tewis nahtu
 Ar dahwanam preekšch deeweem,
 Kà solijos, un tewis pašča.
 (Noleef trauku ar medus šchuham un audekta baki.)

Aribalts (atftatidamees).
Tu tas?!

Kareiwis. Es, labais tehtin!

Aribalts. Waj medus ir no tawas drawas
Un audeklis no pascha raschas?

Kareiwis. Mans tehtin, tizi to waj ne.

Aribalts. Waj kahda feewa waj ar' meita
Pehz wina welti nemeklē
Ais zeema weleknī un tihnē
Pehz medus schubnam fuligām?

Kareiwis. Waj man gan tew un deewu preefschā
Mas nahktu prahtā melot?!

A, kahdas bailes, kahdas raises
Bij klimās kahjas labad man! —
Bet tagad, tenzinu wehl reisi tew! —
Wiss pahrgahjis un atkal labi.

Aribalts. Ais pateizigas firds ja seedo, —
Tad noleez nesamo tur notu!,
Bet peemini, ka deeweem finams
Preefsch zilwekeem kas noslehpts ir!
(Turpina sīhlet.)

Kareiwis (panem un noleez nesamo faktā).
Nudeen, kad es tew faku, tizi man:
Pats sawām rokam bites knahpu
Un audeklis — —

Aribalts (sīhledams).
A!, a!!

Kareiwis (pahrssteigts). **Kas tew?**
Waj kaulini tew kaunu rahda?

Aribalts (swinigi).
A!, kaudis, kaudis! . . . peeminat,
Ka kaunums netop peedots! . . .

Kareiwis (istrubzees).
Ko? Kaulini tew teescham rahda — —

Aribalts (atgreesdamees; swarigi).
Ka katram ruhp til pascha labums,
Ka katram fahp til pascha laite,
Bet brahtu teesai nesin zeenas
Un stiprakais naw wahjo fargs!

Kareiwis (taisnodamees).
Taws padoms man un mahziba
Iz allasch zeenā bijis,
Bet, faki pats, neb' tikai es — —

Aribalts (peezeļas; bahrgi).
Zit ilgi gaudiš par fewi weenu?!

Drihs nowads leesmās plehnēs, — —
Bet tu to nesini, tas tew wehl flehpts,
Lihds schkehps no meega peezeļs tewi,
Lai atkal semē gulditu . . .

Kareiwis. Kā man to saprast? Kuresch? —
Taf ne par mani top tā fazits — —

Aribalts (kā praweetodams).
No seemeķeem us mums ir zekā
Leels kara pulks, kas sodit nahf
Un atreebtees par saweem brahkeem — —

Kareiwis. Tas wiss tew finams gluschi staidri?

Aribalts (turpinadams).
Leels kara pulks, kas sodit nahf
Tos, kuzi aismirst deewu teesu
Un pahri dara bahreneem;
Kas aismirst tikumus, ko deewi
Par swehtibu ir tehwu tehweem
Preefsch behrnu behrneem dewuschi.

Kareiwis (weenmehr wehl taisnodamees)
Klauf, swehtais tehtin, deeweem taf
Iz jasin ari tas, ka es nebuht
Pats pirmais neefmu, us kura
Te allasch taisnām dufnam krist! . . .
Waj teescham fazits top par mani,
Kā nule mineji, ka schkehps — — —

Aribalts. Te fazits top par wisu tautu,
Kam noseegumu masaf naw,
Kā weenam pascham tew to ir.

Kareiwis (Atweeglots).
A, tā jau domaju! Tad karsch! —
Lai deewi nesebro; mehš negulesim,
Kad semē fkanēs kara taure! — (taifas prom.)
No sawas puses seedot solu,
Ja sweiks es zeemā atgreeschos,
Kautsch puff kara laupijuma . . .
To peemini: — no manas puses,
Kad deeweem seedo, swehtais krihws.

Aribalts. Iz tihfams deeweem kara seeds,
Tas teesa. Tomehr teifschu,
Ka zeemā atgreesees un pausdams,
Ko deewi sīkoj'schi zaur mani,
To neaismirsti peeminet:
— Lai zihnā pirmais pazef schkehpu
Tif tahds, ko deewi paschi isredses
Par zeenigu. — Tahds winu prahts.

Kareiwis (attahrto).
„Lai zihnā pirmais pazef schkehpu
Tif tahds, ko deewi paschi isredses
Par zeenigu!“ — Es atzerešchos gan! —
Tif seedodams tu mani neaismirsti! — (prom.)

Aribalts (weens).
Wai tam, kas stahw pahf kauschu fahpem,
Kam winu waidus dīrdet listis! —
Wai man, kad ismifumā kaudis
Schurp steigtees sawu lehmi
Un deewu prahtu istaujāt! —
Kā tramigs sīrgs no peescheem bilis
Iz kauschu wairums baitu brihdi;
Bet wina pawada un groschi
Iz muhsu rokā eelitta,
Kam wadit to un lozit nohkas
Pehz deewu padoma un gribas . . .

Gundabs (eesirms ap 45—50 gadus wezs. Genahf).
Sweiks!

Aribalts. Sweiks! (mehma spehle: eefchtigis preeš,
kuru zenschas neisrahdit.) Tu pirmais nahz,
Kā to jau paredsejis biju . . .

Gundabs (meerigs. Nomem zepuri un ispurina no tās leetus lahfes.)

Kahds nejauks laiks! — ne leetus,
Ne ari sneegs, bet abi kopā schkihst.

Aribalts. Waj alu usšldit preeksch tewis? —

Tu weenaldfigs un meerigs — — nesini?

Gundabs. Ko nesinu?

Aribalts. Tad teescham nesini?! —

Pehz deenam trijam — tšhetram
Mums karšč.

Gundabs. Par ahtru, mihtais:

Teē tahlu netiks: zeki jehli,
Bet meschi uhdens pilni . . .

Aribalts (meerigats)

Taws droschais flats un waloda
Man weenmehr meeru firdi nes . . .

Kas man? par ko man baikotees?

Ne eenaidneeka schkehps, nedš bulta

Man skauštu nekērs. Weenas basčas

War manā firdi meeru laupit: —

Ka mana tauta ir tā awis meschā

Bes ušlizama gana, farga. —

Tas deewu prahts, mums neisprotams,

Ka Warikis naw dehlu peedšhwojis

Un naw, kas wina pehdās eetu . . .

Mums tagad usbruks eenaidneeks . . .

Pee schitam raisem peenahs otra:

Kas wadis kaujā muhsu pulkus?

Gundabs (iswairidamees.)

Tew, wezais draugs, tik weena doma

Un weena waloda, ko teefamees! —

Tu šiltalu man teizees dot?

Aribalts. Tew weegli iswairitees, sinu,

No šarunas, ja tew ta nepatihl,

Bet ne tā man: man jadomā par to:

So kam gan zitam, ja ne man,

Lai manas tautas liktens ruhps? —

Kā behrns ta peekaujas un tiz,

Ka deewi winas šokus loka,

Bet deewu gribu, deewu prahtu

Šaur manu muti gaida ta. —

Pat Warikis pee manis nahza

Št kaujas šahumā un seevoja

Un deewu prahtus istaujaja,

Kaut katriš solis, katra gaita

Tam pahrdomats un apšwehrtš bija.

Gundabs. (Ar ironiju)

Ku ko t' mums darit? Teiz, pamahzi!

Mums — kaušču šhkeem wadoneem?

Aribalts. Waj tew tā jautat klahjas man,

Tu, kas tu allasch dalijees

Ar Wariki ir kauju slawu, — laupijumu?!

Gundabs. Tu attal mini Wariki! —

Neb' karos ween ir deewu prahts! —

Neb' karos ween war deewus godat! —

Trihs reises es tā suhtnis jahju

Uš Leetawu un Schemaiti,

Un daudš ko esmu redsejis un sinu,

Ka mums wehl truhst, kas ziteem ir.

Kas to gan domā leegt waj nesin,

Ka Warikis bij slawens karotajs! —

Bet ko tas palihds, safi pats? —

Zil šen mehš mešlus knasam nesam,

Bet tagad muhsu turiba

Ir leišču azis šlabarga . . .

Teē eebruks muhsu robeschās

Un ja ne knasam wairs, —

Tad kunigaitščkim mešlošim

No jauna, ja wehl ne abeem! —

Aribalts. (Šiltalu sneegdams.)

Zil reis mehš leišchus nefalahwām!

Gundabs. Un wini atmin to! Teē atmin labi,

Ka usbruks teem ir atzekā

Un atnemts bagats laupijums.

Kā tagad igauni, tā wini reis

Nahšs šrot muhsu zeematos . . .

Aribalts. Ja deewu lehmums nebuhs zits,

Tad katra liksta šezen ees . . .

Gundabs (pehž neilgas pauzes.)

Kahds notikums no sendeenam

Man nule prahtā triht! —

Es toreis jauneklis wehl biju! —

Trihs deenas kauja wikkās ilgi,

Lihds eenaidneeks bij pahrwarets.

No nahwes dšhwee behgot glahbās.

Pahr laulu jahdams ismihdito,

Kas nosehts schkehpeem bij un meesam,

Es zihnas kahre dedsin degu. —

Uš širga ašcha aušos lehza

Man tahlu preekschā eenaidneeks . . .

Es panahzu to mullajā:

Ta tšchallais širgs bij eestidšis.

Winsch krita, kerts no manas wahles

Un es ta manteneeks nu škuwu

Un kahds wehl manteneeks turklah! —

Ta meesu šedša audums mihtšis

Ka agra rihta šnaudeens maigs;

Un zepure! — ta šaulē laistijās

Tāpat, tā wairogš isrotatais; —

Pee wina apawa bij šelta peeschi

Un širgam šelta lauschni mutē;

Pee wina jostas šobins malski

Kas mirdseja, tā šwaignes nakti . . .

Un atgreesees — es lihšimis — štumu:

Man prahtā bij mans pretineeks! —

Winsch nahzis bij no tahleenes . . .

Un kahda tur ir seme, laudis,

Kahds laupijums t u r guštams buhtu,

Ja kara teku turpu/mestu?! — —

Bet mehš tā putneši, no ligšdas

Kas nule iswesti un neprot lidot:

Zil tahlu šaredš azis, — tik ejam.

Un weenu ween tit finam, protam,
Ka leifchu tihnes medus, wasfi
Un linu gurstes, graudu laudses,
Ka paschu mahjās pascheem gana.

(Meilga pause.)

Kas leitīs mums? — Kaiminšch tuws.
Kas igaunis? — tas pats, kas leitīs ira!
Bet winu firdim naidā kwehlot
Pret mums, mehš atstahť sehtu
Nedš drihšťam, nedš ar' waram. —
Kahds gods no lehtas uswaras?! —
Kahds labums mums no laupijuma,
Kas wairo mantu pahrpilnibu,

Bet firdij nedod ihsta preeka?! — (Pause.)

Teiz tagad, Aribalt,

Kurfch ir starp wiseem mums

Tas zeenigatais buht par wirsaiti? —

Un es — es pirmais wina preekšā —

Ja prasīs — semoschos no firds;

Bet winsch lai muhsu pulkus wed

Uš tahhtu tahteem nowadeem . . .

Ne tikai fatreekt sauju leifchu

Waj frotajus igaunus, tā nule:

Winsch spreedis tantai taifnu teefu,

Winsch aistahwēs pret stipro wahjo

Un tehwa weetā bahram buhs . . .

Teiz wina wahrdu, ja ween fini! —

Aribalts. Es ilgi schaubijos un malbijos,

Es domās fwehru, fėjaju un deeweem

Es taujaju pehz padoma, —
Tif nule redsu es tā deenā,
Kas zeenigs Warikim ir fetot:
Tu, Gundab, est tas!

Gundabs.

Es nē!

Es esmu wezs, tā redsi pats.

Aribalts. Tu buhfi muhsu wirsaitis!

Gundabs. Es esmu wezs, man spehti wahji

Lai tautas waditu pee laimes,

Lai wajag sakofneja spehka,

Lai wajag jaunekka, kas strauji

Ar gawilem uš zihau dodas

Un neprasa uš kureeni un kalabad;

Ar gawilem, kas sehtā pahrnahť

Un lepni dala laupijumu.

Aribalts.

Tu wezs?! — es galwu fihlam leeku:

Tu mescha kuitam zeku negreefš! —

Gundabs. Tam gan, bet kauschu prahti

Un kaislibas ir gruhtal walbit,

Kā mescha kuili pahrwaret.

Daudš spehka, sakofneja spehka

Ir wajadfigs, lai kopotu

Un waditu pee weena darba, weena mehrka

Scho flawas kahro jaunibu . . .

Aribalts. Ko palihds spehks bes gudribas? —

Tu buhfi muhsu wirsaitis! —

(Turpmat wehl.)

Kur mihlestiba, tur ari Deews.

Lewa Tolstoja stahšis.

Dšihwoja pilsehtā turpneeks Martinsch Awdejitschs. Dšihwoja winsch masā pagraba istabinā ar weenu logu. Logs bija uš eelas. Pa logu redsams bija, tā garam gar to staigaja garamahjeji. Raut ari faredsamas bija weenigi tikai kahjas, Martinsch Awdejitschs ari pehz sahbaekem tos pasina. Martinsch Awdejitschs uš weenas weetas dšihwoja jau fen, un pasihšchanās winam bija leela. Wifā eezirkni reti bij kahds sahbatu pahris, kas nebuhtu weenu waj diwas reises wina rolās bijis. Weenam winsch bija pasoles palizis, žitam eelahpus, wehl žitam uspurnus waj ari apschuwes peelizis, pee reises dascham pat i jaunās galwas peelizis. Un tā winsch beeschi ween pa logu redseja sawu darbu. Darba bija daudš, tapehz ka Awdejitschs strahdaja labu darbu, materialu labu peelika, neka neuplehša un tureja wahrdu. Ja war darbu laikā padarit — apnemas, bet ja newar, tad mahnit jau nemahnis, nosaka labal deenu uš preekšchu. Un pasina it wifā Awdejitscha un negahja neweens ar sawām wajadsibam no wina pee žita. Awdejitschs ne jau nu weenmehť bija labš žilweks, bet pret wezumu sahka winsch wairaf par sawu dwehšeli

domat un wairaf Deewam tuwotees. Saw tad, kad wehl Martinsch pee faimneeka dšihwoja, nomira winam seewa. Un seewai palaf palika masš sehninšch — gadus trihs wezs. Behrni wineem nedšihwoja. Bezakee wifā jau agraf bija apmiruschi. No sahuma Martinsch gribeja dehlinu atdot uš laukeem mahšai, wehlat palikās winam schehl, no domaja: „Gruhti buhs manam Kapitofschkam fwešā dšimtda augt, paturefchu winu pee sewis.“ Un aigahja Awdejitschs no faimneeka un sahka ar dehlinu sawā dšihwolkiti dšihwot. Bet nedewa Deews Awdejitscham wina zefos laimes. Tifko sehnš paauga un sahka tehwa peepalihdset, tifko wareja sahkt par winu nopreezatees, — usfrita Kapitofschkam sli-miba, pawahrga kahdu nedelinu un nomira. Paglabaja Martinsch dehlu un frita issamishanā. Tā issamisa, ka sahka uš Deewu turnet. Sehřas tahdas usmahjās Martinam, ka ne weenreis ween luhša no Deewa pehz nahwes un pahřmeta Deewam to, ka Winsch ne scho, wežiti, pee sewis nehmis, bet wina firdsmihlo weenigo dehlu. Witejās Awdejitschs ari basnijā eet. Te reis atnahja pee Awdejitscha no Troijzas pasina — wežitis, jau astoto gadu

tas klejoja apfahrt. Aprunajàs ar winu Awdejitschs un fahla winam par fawàm behdam fuhdsetees.

— Un ari dshwot wairs, mans Deewa zilweks, naw wairs nekahda preeka, — faka winsch. Buhtu tif warejis nomirt. Tikai par to ween Deewu luhdsu. Beszeribu zilweks es tagad palizis.

Un teiza tad winam wezitis:

— Tu labi nerunà, Martin, mehs nedrihstam par Deewa darbeem spreesf Ne muhsu prahts, bet Deewa teefa lai noteef. Lawam dehlam Deews bija nospreedis nomirt, bet tew — dshwot. Tà tad tas ir labi. Bet ka tu issamišs ešf, tad tas no tam, ka tu sawa preeka deht gribi dshwot.

— Bet kapeh; lai tad dshwotu? — prašja Martinsch.

Un wezitis atbildeja:

— Preeksch Deewa, Martin, wajaga dshwot. Winsch tew dshwibu dob, Winam ari jadsihwo. Kad preeksch Wina fahffè tu dshwot, tad ari raischu, neds behdu tew wairs kahdu buhs, un wišs tew weegli islikses.

Kluseja Martinsch bribtinu un faka:

— Bet kà tad preeksch Deewa jadsihwo?

Un atteiza wezitis:

— Kà mums preeksch Deewa jadsihwo, to mums Kristus ir rahdijis. Waj lašt tu proti? Nopehrz Ewangeliju un lašt to: tur dabuff sinat, kà tew preeksch Deewa jadsihwo. Tur wišs tas norahdits.

Un krita schee wahrdi Awdejitscha firdi. Un gahja winsch wehl tanì paschà deenà, un nopirka few tretneem burteem drukatu Sauno Deribu un fahla to lašt.

Gribeja Awdejitschs to lašt tikai pa swehtku deenam, bet lihds tikko fahla lašt, tad palikas wina dwehselei tif labi, ka eefahka if deenas lašt. Daschu deenu pat tà eelafas, ka lampà wisa petroleja isdeg, un tomehr wehl no grahmataš wafà tikt newar. Un fahla tà Awdejitschs lašt katru wataru. Un jo wairaf lašja, jo skaidraf sa-prata, fo Deews grib no wina un kà winam preeksch Deewa jadsihwo; un aisween weeglak un weeglak winam palikas ap firdi. Bija agraf tà, leelas gulet, sten winsch un waid, un weenmehr ween tikai par Kapitofschu domà, bet tagad faka tif ween to: „Slawa Tew, flawa Tew, af Kungs! Taws prahts lai noteef.“ No fchi laika pah-mainijàs wisa Awdejitscha dshwe. Agraf mehdsja buht tà, nogahja winsch pa swehtku deenam trakteeri tehju padsertees, neatteizàs tad pat ar' no schwabulfscha. Gedsehra tad pee reifes ar passihstamu zilweku, laut ar' tad nebija peedsehrees, bet tomehr isgahja no trakteera jautrs un samuldeja wisadus neekus: uskleeds weenam waj otram, aifskar zitu wahrdeem. Tagad tas wišs pats no sewis atgahja nost. Wina dshwe tapa klusa un dshwes preeziga. No rihta sehshas pee darba, pastrahdàs sawu laifu, nonems lampianu no ahla, noliks uf galda, panems no plaukta grahmatu, atschkirs un noschdisees lašt. Un jo wairaf lafa, jo wairaf saprot, un jo gaischafi, jo lihgsmaf firdi.

Reif notika tà, Martinsch wehlà watarà jau ilgi bija lašjis. Lašja winsch Lufaka ewangeliju. Islašja winsch festo nodatu, lašja pantianu: „Tam, kas tew waigà fit weenà pufe, tam sneeds ari otu; un tam, kas tawu meh-

teli nem, tam ari neleeds fwahrkus. Bet dobi if latram, kas tew luhds; un neatpraff no ta, kas nem, kas tew peeder. Un itin, kà juhs gribat, lai ziti laudis jum s dara, tà pat darait ari juhs wi neem.“

Pahrašja ari tahtaf tos pantianus, tur tas Kungs faka:

„Bet fo juhs mani fauzat: Kungs! Kungs! un nedarat fo es fatu? Itweens, kas pee manis nahf un manus wahrbus dsird un dara, es jums rahdischu, kam winsch lihdsinajams. Tas ir lihdsinajams zilwekam, kas ehku taifidams dsifi raka un pamatu lika uf klints. Kad nu pluhdi gabijàs, tad ta straume lausàs uf to ehku, bet wina nespehja kustinat, jo ta bija uslikta uf klints. Bet kas dsird un nedara, tas ir lihdsinajams zilwekam, kas ehku uštaišja uf semes bes pamata; un ta straume lausàs un ta ehka tuhlin fagruwa, un schis ehlas gahschanàs bija leela.“

Islašja schos wahrbus Awdejitschs, un preezigi palika winam ap firdi. Nonehma winsch brilles, nolika uf grahmatas, atspeedàs ar elkoneem uf galda un fahla domat. Sahla winsch falihdsinat sawu dshwi ar scheem wahrdeem. Un domà pats pee sewis:

„Waj gan mans nams ir uf klints zelts waj uf smiltim dibinats? Ir labi, ja uf klints. Un weegli tad weens sawà nodabà sehdi: leelas, wišs jau padarits, kà Deews pawehl, bet isklaidejees — un apgrehtojees attal no jauna. Wišs weens, gan iswillfschos. Ir jau foti labi! Palihdsi man, Kungs!“

Nodomaja winsch tà, gribeja littees gulet, bet sehchl bija schkirtees no grahmataš. Un fahla winsch wehl lašt septito nodatu. Islašja winsch par kapteina kalpu, islašja par atraitnes dehlu, islašja atbildi Zahna mahzekeem un nonahja lihds tai weetai, tur bagatais warisejs eeluhds to Kungu pee sewis weefos, un islašja par to, kà seeweete grehineeje swaidija Wina kahjas ar dahrgàm sahlem un magaja tàs ar sawàm asaram, un kà Winsch to attainoja. Un nonahja winsch lihds 44. pantam un fahla lašt:

„Un greefees pee tàs seewas winsch uf Sihmani fazija: waj tu scho feewu redsi? Es esmu nahjis tawà namà, tu man uhdeni neefi dewis preeksch manàm kahjam, bet fchi ar sawàm asaram manas kahjas flapinajuse un saweem galwas mateem noschahwejuse. Tu mani neefi fluhpsitijis, bet fchi, kamehr ta ir eelshà nahluse, naw mitejufes manas kahjas fluhpsitit. Ar elji tu neefi swaidijis manu galwu, bet fchi ar sahlem ir swaidijuse manas kahjas.“ Islašja winsch schos pantus un domà:

„Uhdeni preeksch kahjam neefi dewis, fluhpsitijis neefi, galwas ar elji neefi swaidijis...“

Un nonehna attal Awdejitschs brilles no azim, nolika uf grahmataš un fahla attal domat:

— Tahds pats, redsams, warisejs bijis kà es. Ari es, tehju dserot, par sewi ween esmu domajis. Pats tehju padsehriš, juhtees fliti, juhtees patihstami, un nenahf tew ne prahtà ari par weefi padomat. Par sewi gan fini gahdat, bet par weefi naw ne masato ruhpu. Bet kas gan taws weefis ir? Pats Deews Kungs! Ja buhtu pee manis nahjis, waj es ar' tàpat buhtu darijis?

Un atspeedàs Awdejitschs ar abeem elfoneem uf galda un nemas nemanija, ka aiffnaudàs.

— Martin! peepefschi kahds winam tſchufſteja pee auſſ. Uſtruhkàs Martinsch no fnaudam.

— Kas tur ir?

Bagreeſàs wiſch, paſkatijàs uf durwim — neweena naw. Snauda wiſch atkal tahtaf. Peepefschi dſird wehl ſkaidraki:

— Martin! klaufees, Martin! ſkatees rihtu pa logu uf eelaſ, — eſ atnahkſchu.

Uſmodàs Martinsch, peezehlàs no krehſla, ſahka berſet azis. Un neſina pats — waj ſapni jeb waj nomodà wiſch ſchos wahrduſ dſirdejis. Rogreeſa wiſch lampu un likàs gulet.

Rihtà Awdejitschs peezehlàs preekſch gaiſmas, peeluhdja Deewu, iſkuringaja kraſhni, uſlika kaſpoſtuſ, beepuſtru, uſſtahdija ſamowaru, aplikàs ſchſoteli un noſehdàs pee loga ſtrahdat. Sehð Awdejitschs, ſtrahdà, bet pats pee ſewis aiſween par wakarejo domà. Un domà diwejadi: te domà, ka pa murgeem, te atkal — ka wiſch pateeſbà balſi dſirdejis. Kas to war ſinat, domà, wareja buht ari tà!

Sehſch Martinsch pee loga, un nemas tiſ daudſ neſtrahdà, kà ſkatas pa logu, un kà ween kahds paeet garam winam nepaſiſtamos ſahbakos, ſaleezas pee loga un ſkatas pa to laukà, lai redſetu ne tiſ ween kahjas, bet ari feju. Pagahja garam dworniks jaunos ſahbakos, pagahja garam uhdenſ wedejs, pehz tam logam peenahja wezs Nikolaja ſaldats, ſalahpitàs wezàs tuhbenizàs, ar ſchkipeli rotàs. Awdejitschs paſina winu pehz wezajàm tuhbenizam. Wezi fauja par Stepanitschu, un dſiſhwoja wiſch pee kaimiau kuptſcha no ſchehlaſtibàs. Wina peenahkums bija palihdſet dwornikam. Un ſahka Stepanitschs tihrit pee Awdejitscha loga ſneegu. Paſkatijàs Awdejitschs uf winu un kehràs atkal pee darba.

— Re, leekàs, eſmu eſ aiſ wezuma tihri dulſ palizis, — noſmehjàs pats par ſewi Awdejitschs. — Stepanitschs ſneegu tihra, bet eſ domaju, ka Kristus pee manis nahf. Pawiſam dulſ tapis, wezais prauls.

Tatſchu tiſko duhreenus deſmit eeduhriſ, weſſ atkal kahds winu pee loga — paſkatitees. Paſkatijàs atkal pa logu, redſ: Stepanitschs ir peeſlehjis lahpuſtu pee ſeenas, un pats — ne nu ſildas, ne ar' atpuhſchas.

„Bilweziſch wezs, ſalaufits, — redſams, pat ne ſneega noſchkipolet naw jaudas, — nodomaja Awdejitschs. — Waj winu nepadſirdinat ar tehju? Samowars ſchnahz!“

Ceduhra Awdejitschs ihlenu, peezehlàs, uſlika ſamowaru uf galda, eelehja tehju un peedaufſija ar piſtuſtu pee loga ruhts. Stepanitschs apgreeſàs un peegahja pee loga. Awdejitschs winam pamahja un gahja attaiſt durwis.

— Nahz eelſchà, apſildeeſ, nu, — teiza wiſch. — Noſalis buhſi, to?

— Kristus, eſ ſchehligſ, kà kauluſ lauſch, — atteiza Stepanitschs.

Cegahja Stepanitschs, nopurinajàs no ſneega, ſahka kahjas notihrit, lai grihdàs pehdas neatſtahtu. Dreb wezits pee tam.

— Repuhleeſ grihdu tihrit. Eſ pats uſſlauziſchu, pee

mums taſ tà; nahz pee galda, ſehſteeſ, — teiza Awdejitschs. — Sedſer, re, tehjinu.

Un eelehja Awdejitschs diwas glahſes, un weenu pabihdija weefim, bet pats ſawu iſlehja bſodina un ſahka puht.

Iſdſehra Stepanitschs ſawu glahſi, apgahja to ar dibinu uf augſchu un nolika uf dibina atkoſto zukura gabalinu, ſahka pateikteeſ. Bet, ſkaidri redſams, ka gribetos gan wehl.

— Dſer wehl, — teiza Awdejitschs, un eelehja wehl pa glahſei i ſew i weefim.

Awdejitschs dſer ſawu tehju un, paſcham negribot, ſkatas weenmehr pa logu uf eelaſ.

— Waj gan kahdu gaidi? — praſſja weefis.

— Kahda gaidu? Pat teiſt kaunſ, ka gaidu. Gaidu, negaidu, bet eekrita man ſirdi kahds wahrds. Parahdiba waj tàpat ween, pats neſinu. Redſi, brahl, mihtais — laſſju eſ wakar ewangeliju par Kristus Tehtinu, kà wiſch zeetis, kà wirſſemes ſtaigajis. Waj tu eſ dſirdejis to?

— Eſmu, eſmu dſirdejis, — atbildeja Stepanitschs, — bet mehſ eſam tumſchi kaudis, nemahziti, grahmataſ nemahkam.

— Nu, raugi, laſſju eſ par to, kà Wiſch wirſſemes ſtaigajis; laſu eſ, kà wiſch pee warifeja gahjis, bet taſ Winam pretim naw nahjis. Nu, redſi — brahlit, mihtais — laſſju eſ un par to paſchu ari wakar wakarà pahrdomaju: kà wiſch Kristus Tehtina pa godam naw ſanehmis. Buhtu taſ gadijeeſ, peemehtram, man waj warbuht kahdam zitam, — domaju, — i neſin kà buhtu ſanehmis. Bet wiſch i pretim neijnahja. Re, nodomaju eſ tà un aiſſnauſchos. Aiſſnauſchos eſ — brahlit, manſ mihtais — un dſirdu — ſauz pee wahrda; peezeſos eſ, balſſ glufchi tahda, kà kahds tſchufſtetu: gaidi, — ſaka: rihtu atnahkſchu! Tà taſ diwas reiſes. Nu, re, waj nu wari tizet, eekrita man taſ galwà — pats ſewi rahju, bet tomehr aiſweenam gaidu Winu, Kristus Tehtinu.

Stepanitschs pakratija galwu un neatbildeja nefa, bet dſehra tehju un nolika glahſi ſahſch, bet Awdejitschs pazehla glahſi atkal no jauna un peelehja wehkreiſ.

— Dſer uf weſelibam. Domaju eſ ari par to, ka tab, kad Wiſch, Kristus Tehtinſch, pa ſemes wirſu ſtaigaja, neſatikàs wiſ wiſch ar augſtneekeem, negahja pee teem, bet gahja pee weentahſcheem kaudim — tautu apmeleja Aiſweenam pee praſtajeem gahja. Mahzeekus ſew iſwehlejàs pa leelakai dakai aiſween no muhſu kaudim, iſ ſtrahdneeku widus, tahbus paſchus kà mehſ grehziueekus. Kas pats ſewi paaugſtinajas, — ſaka, — taſ taps paſeminatſ, bet kaſ ſewi paſeminajas — taps paaugſtinatſ. Suhſ mani, ſaka, par Kungu ſauzat, bet, Eſ, ſaka, jumſ kahjas maſgaju. Kas grih, ſaka, pirmais buht, taſ buhſ wiſeem par kalpu. Tapehz ka, ſaka, ſwehtigi ir tee nabagee, paſemigee, lehnprahtigee un ſchehlſirdigee.

Aiſmirſa wiſu ſawu tehju Stepanitschs; wiſch bija ziſwekſ wezs un mihtſtſirdigi rauduligſ. Sehð, klaufaſ, bet pa waigeem aſaras teſ.

— Nu, dſer wehl, — teiza Awdejitschs.

Bet Stepanitschs pahkrutojàs, patenzinaja, nobihdija glahſi pee malaſ un peezehlàs.

— Paldees tew, — faka, — Martin Awdejitsch, — pazeenaji tu mani labi, i dwehseki, i meefu pameelaji.

— Peedoschanu luhdsam, atnahz zitu reifi, par weefi preezajos, — teiza Awdejitschs.

Stepanitschs aigahja, bet Martinsch eelehjas pehdejo tehju, isdsehra, nonehma traufus un nosehdas atkal pee loga strahdat — schuj kurpes. Schuj, bet flatas aisweenam ween pa logu; azis loga ween — Kristus gaida, weenmehr par Wina un par Wina darbeem doma. Un galwa winam aisween daschadas Kristus runas.

Pagahja garam divi saldadi, weens krona, otrs pats sawos sahbatos; pagahja pehz; tam garam labi notihritas galoschdas blatus mahjas fainneeks; pagahja maisneeks ar kurwi. Wifl garam pagahja: bet te wehl logam peenahza seeweete wilnas sekas un loka tupelas, Pagahja wina gar logu un apstahjas pee nama staryseenas. Noraudsijas wina pa logu Awdejitschs, reds — seeweete swescha, apgehrbuses flitri, un ar behrnu, nostahjas pee seenas ar muguru pret wehju un tihsta un meerina behrnu; bet eetinama naw nekahda. Apgehrbs seeweetei wasaras un pee tam wehl flitks. Un dsird zaur logu Awdejitschs: behrns kleds, un wina to meerina un klusna, newar tomehr neka apmeerinat. Peezehlas Awdejitschs, isgahja pa durwim us trepem un sauza:

— Seewin! ej, seewin!

Seeweete dsirdeja un apgreesas.

— Ko ta aukstumā ar behrnu stahwi? Nahz eefschā istabinā, fltumā labati winu eetihfi un apmeerinafi . . . Nahz eefschā, re.

Nobrihnejas seeweete. Reds, wezitis wezs, darba preekschautā, us azim brilles, sauz pee sewis.

Nolakpa pa trepem, eegahja istabinā, peeweda wezits seeweeti pee gultas.

— Sche, — faka, — nosehstees, nabadsite mana, tuwat pee krahsns, — fasslidses un paehdinafi masuliti sawu.

— Beena naw kruhtis, pate schorihst neka neefmu ehdufe, — teiza seeweete, un tomehr nehma behrnu pee kruhts.

Pakratija Awdejitschs galwu, peegahja pee galda, fadabuja maifi, btodinu, atnehma no krahsns aistaisamo, eelehja btodinā kahpostus, iswilla beesputras podu, bet ta wehl nebija sabreedufe, eelehja tapehz tilai kahpostus un nolika us galda. Paehma maifi, nonehma no pakaramā ahka galda lupatu un noleef us galda blatus.

— Sehstees, — faka, — eefod, behdulit, bet ar masino es pafehdeschu, fini, man ar' pascham behrni bija — es mahfu winus auklet.

Bahrkrustijas seewina, apsehdas pee galda un sahka ehst, bet Awdejitschs nosehdas us gultas pee behrna. Schmaufstinaja, schmaufstinaja Awdejitschs winam ar luhpam, bet schmaufstinaschana winam nepadewas, naw sobu. Behrnisch wehl aisweenam brehz. Te eedomajas Awdejitschs winu ar pirkstu pabaidit: krata, krata pret winu ar pirkstu lihds pat mutei un rauj atkal atpakaf. Mutē nedod, tapehz ka pirksts ir melns, ar kurpneeka piki nosmehrets. Un noskatijas behrns pirksta un apklusfa, bet pehz tam sahka smeetees. Nopreezajas ari Awdejitschs.

Bet seeweete ehd, un stahsta pate no sewis, kas wina tahda un us kureeni gabja.

— Es, faka wina, — esmu saldteene, wihru jau astotais mehnefs kamehr aisdina tahlumā, ne jauomas no wina wairs naw. Dsihwoju par kehfschu, peedsima behrns. Ar behrnu wairs netureja. Nu jau treschais mehnefs kamehr daujos bes weetas. Noehdu wifu, kas wehl bija. Gribuju par sihditaju eet — nemem: wahja, faka, esof. Nogahju pee kuptscheenes, tur muhsu wezmahmufa dsihwo, tur apsolijas peenemt. Es domaju, ka pawisam. Bet wina lika us zitu nedetu atnahkt, bet dsihwo tahfu. Nomozijos un ari winu — mihluliti samoziju. Paldees Deewam, ka wehl fainneeze muhs schehlo, Kristus deht, ais schehlastibas tura dsihwofli. Nebuhtu wehl ta, tad pawisam nesinatu, ka dsihwibu wilkt.

Nopuhtras Awdejitschs un faka:

— Bet waj apgehrbs flts ir jeb waj naw?

— Kur nu, mihltais, wairs par fltu apgehrbu runat. Wakar pehdejo lakatu par diwdesmit kapeikam eefihlaju.

Peegahja seewina pee gultas un paehma behrnu, bet Awdejitschs peezehlas, peegahja pee seenas, parakajas, atnesa wezu segeni.

— Nu, — faka, — laut ari naw nekahda leela manta, tatschu buhs ko eetihtees.

Paskatijas seeweete us segenes, paskatijas us wezifcha, paehma segeni un sahka raudat. Nograefas ari Awdejitschs, noleezas pagultē, iswilla lahdiiti, paraknajas pa to un nosehdas atkal pret seeweetei.

Un teiza seeweete:

— Kristus lai tew schehligs, weztehtin; fuhthijs, redsams, Winsch mani pee tawa loga. Nosaldejufe buhtu es behrninu. Kad es isgahju, bija flts, bet tagad, re, kas par sprehgonu. Un lika Winsch tew, weztehtin, pa logu paskatitees un par mani, behduliti, eeschelotees.

Pasmaidija Awdejitschs, eefmehjas, un faka:

— Un ari to Winsch man lika. Pa logu, es gudrineeze ne pa neekem flatos.

Un istahstija Martinsch ari saldteenei sawu sapni, ka winsch balfi dsirdejis, un ka apsolijees schodeen tas kungs atnahkt pee wina.

— Wifs war buht, — teiza seeweete, peezehlas, apnehmas segeni, eetina winā behrninu un sahka atfweizinatees, sahka klanidamās atkal par jaunu Awdejitscham pateiltees.

— Beemem Kristus deht, — teiza Awdejitschs un pafneedsa winai diwdesmit kapeiku gabalu — lakatu ko ispirkt. Nokrustijas seeweete, nokrustijas Awdejitschs un pawadija seeweeti.

Aigahja seeweete; paehda Awdejitschs kahpostus, fahahrtoja, peewahza atkal wifu un nosehdas. Pats strahda, bet logs prahta: lihds ko loga kahda ehna paschib, tuhlin ar' paskatas, kas pagahjis garam. Pagahja garam pasihstami, pagahja ari sweschi, un nebija neka sewischa.

Te reds Awdejitschs: pee pascha wina loga nostahjas wezenite, tirtogaja. Nes kurwiti ar ahbokeem. Naw jau wairs dauds: redsams, wifus pohrdewufe; bet pahr plezeem winai flaidu maifs. Sawahlufe laikam laut kur pee

lahdas buhweſ, eet mahjâ. Sa, war jau redſet, maiſſ nowilzîs winai plezu, gribeja pahrlîft uf otra pleza, no laida wina maiſu uf puſnuguras, nolîta kurwiti ar ahboſeem uf ſtabina un ſahka ſkaidas maiſâ ſakratit. Kamehr wehl wina ſkaidas maiſâ ſakratija, no kureenes nahzîs no kureenes ne, parahdijâs ſehns, ſaploſtâ, nodriſtatâ apgehribâ, pakehra no kurwiſcha ahbolu un gribeja aiſbehg, bet wezene winu eeraudſija, peepeſchi pagreeſâs un ſakehra palaidneeku aiſ peedurtneſ. Ploſſjâs ſehns, gribeja iſrautees, bet wezene ſakehra winu ar abâm rokam, no rahwa winam ſwahrkuſ un ſakehra aiſ mateem. Brehz ſehns, lamajaſ wezene. Awdejîtschs nepaſpehja ne ihlena eedurt, nometa tâpat uf grihdas, iſſfrehja pa durwim, uf trepem pat pakrita, un brilles no azim nogruhda. Bet abrà bija. Iſſfrehja Awdejîtschs uf eelas: wezene ſehnu plehſch pee mateem un lamâ, pee gorodowoja grib weſt; ſehns turas pretim un leedsâs:

— Eſ, — ſaka, — neeſmu nehmiſ, kapehzi mani ſit, laid wakâ.

ſahka winuſ Awdejîtschs iſſſkirt, panehma ſehnu pee rotas un ſaka:

— Laid winu wakâ, wehmahmin, peedod winam, Kriſtuſ labad.

— Eſ winam tâ peedoſchu, ka winſch to ne ſawu laifu nepeemirſîs. Uſ poliſiziju ſchkelmi nowediſchu.

ſahka Awdejîtschs wezeni peerunat:

— Laid winu, wezmahmin, — ſaka, — uf preekſchu winſch wairſ tâ nedariſ. Laid winu, Kriſtuſ deht.

Palaida winu wezene; gribeja ſehns aiſbehg, bet Awdejîtschs winu peetureja.

— Iſluhdſees, — ſaka, — no wezmahmuſas peedoſchanas. Un uf preekſchu tâ wairſ nedari; eſ redſeju, ka tu panehmi.

Geſahka ſehns raudat, ſahka luhgtees peedoſchanas.

— Nu, luht, tâ! Bet tagad ahbolu, na, ſche tew.

Un Awdejîtschs panehma no kurwiſcha ahbolu un eedewa to ſehnam.

— Eſ ſamaſſaſchu, wezmahmuſ, — ſaka winſch wezenei.

— Iſlutini tu winuſ tâ, palaidneekuſ, — teiza wezene. — Winu tâ apdahwinat wajaga, ka winſch weſelu nedetu uf pakalaſ neſehſtoſ.

— Al, wezmahmuſ, wezmahmuſ! — teiza Awdejîtschs. — Pehzi muhſu domam gan tâ, bet pehzi Deewa domam nè. Kad jau winu ahboſa deht rihtſtem graiſit wajaga, tad ko tad ar muhſu wajaga darit muhſu grehſu deht?

Aplluſa wezite.

Un paſtahſtija Awdejîtschs wezitei lihdiſibu par to, ka ſaimneekſ atlaidiſ ſawam mantas uſraugam wiſu wina leelo paradu, bet wina mantas uſraugſ nogahjîs un ſahzîs ſchnaugt ſawu paradneeku. Noſlauſijâs wezite, un ſlauſijâs ari ſehns.

— Deewſ ir pawehlejiſ peedot, — teiza Awdejîtschs, — zitadi ari muhſu netikſ peedotſ. Wiſeem, it wiſeem japeedod.

Pakratija wezite galwu, nopuhtâs.

— Tâ gan, tâ, — teiza wezite, — bet wini jau par daudſ iſlaiduſcheeſ.

— Tadeht tad ar muhſu, weziſcheem, ir wini jamahza, — atbildeja Awdejîtschs.

— Tâ eſ ar ſaku, — teiza wezâ, — man paſchai wini bija weſelt ſeptini, — bet palikuſeſ tit ween weena meita.

Un ſahka wezenite ſtahtit, kur un kâ wina pee meitas diſhwo, un zîf winai ir behrnu behrnu.

— Raugi ſchurp, — ſaka, — zîf nu man ta ſpehta ir bet puhloſ. Behrna behrninu ſchehl, un labi ar man behrna behrnini: neweeneſ manîſ tâ neſagaida, tâ wini. Atſjutka, kâ ta ne pee weena neeet no manîſ: „Wezmahmulin, mihtâ wezmahmulin, wiſwiſu mihtâ“ . . . — Un pawiſam mihtâ palika wezite. — Sinamſ, ir jau behrna darbi. Deewſ ar wianu! . . . — teiza wezite uf ſehna.

Tikko wezite gribeja zelt maiſu ſew uf plezeem, peeſfrehja ſehns un ſaka:

— Dod eſ aiſneſſſchu, wezmahmuſin, man taſ pa zekam.

Wezenite pakratija galwu un uſtrahwa maiſu ſehnam uf plezeem.

Un gahja wini abi pa eelu blaſuſ. Un aiſmirſa ari wezite praſit Awdejîtscham naudu par ahbolu. Awdejîtschs ſtahweja un ilgi noſkatiſjâs teem pakat un ſlauſijâs, kâ wini kopâ gahja un ſawâ ſtarpâ par kaut ko ſarunajaſ.

Pawadija winuſ Awdejîtschs un gahja atpakat iſtabinâ, brilles atrada uf trepem, — un nebija ne ſaplihuſſchâs ne, pazehla ihlenu un ſehdâs atkal pee darba. Paſtrahdaja maſleet, bet te jau ar wairſ newar pa lahgam ſara eebahſit, un redſ winſch — lampu dedſinatâjſ eet laternuſ eededſinat. „Redſamſ, wajaga uguni eededſinat,“ nodomaja winſch, ſakahrtoja lampiau, pakahra un ſehràs atkal pee darba. Uſbeidja weenu ſahbaku pilnigi, pagroſſija, apſkatiſija: labſ ir. Sawahza kopâ amata rihtuſ, peewahza ahdaſ ſkrambaſ, ſaruſ, deegu galuſ un ihlenuſ, noſlauſija gruſchuſ un putekluſ, panehma lampu, nolîta to uf galda un panehma no plaukta ewangeliju. Gribeja winſch atſſkirt grahmatu tani weetâ, kur winſch wakar bija ſarkanaſ drahnâs gabalinu eeliziſ, bet ta uſſchſihràs zita weetâ. Un lihdiſ ko Awdejîtschs ewangeliju atſchſihra tâ ar winam tuhlin prahtâ nahza watardeenaſ ſapniſ. Un tikko winſch to atzerejaſ, kad peepeſchi winam iſlitâs, itkâ winam aiſ muguraſ kaut kaſ kuſtetuſ, kahjam mihditoſ. Atſkatiſjâs Awdejîtschs atpakat un redſ: pahri tumſchajâ kaktâ gluſchi kâ kad zilweti ſtahwetu — ſtahw laudiſ, bet newar iſſſkirt, kaſ tee tahdi ir. Un winam auſiſ iſſchutſt balſſ:

— Martin! ei, Martin! jeb waj tu Maniſ nepaſini?

— Ka tad? — praſſija Awdejîtschs.

— Maniſ, — atteiza balſſ. — Raugi, taſ eſmu Eſ.

Un iſnahza no tumſchâ kaktâ Stepaniſſchſ, paſmaidija un, gluſchi kâ maſkonitſ, iſſchſihda un nebija wina wairſ. . .

— Un ari taſ eſmu Eſ, — teiza balſſ.

Un iſnahza no tumſchâ kaktâ ſeeweete ar behrninu, un paſmaidija ſeewina, eefmejhâs behrniſſch un ari paſuda.

— Un ari taſ eſmu Eſ, — teiza balſſ.

Iſnahza wezite un ſehns ar ahbolu, un paſmaidija abi tee, un ari paſuda.

Un preezigi palikâs Awdejîtscha dwehſelê, pahkrutiſjâs winſch, uſlika brilles uf azim un ſahka laſit ewangeliju, tur, tur taſ uſſchſihràs. Lappuſeſ augſchpuſê winſch iſlaſſija:

„So eſ biju iſſalziſ, un juhſ mani eſat ehdinajuſchi; eſ biju iſſlahpiſ, un juhſ mani eſat diſdinajuſchi; eſ biju zekineekſ un juhſ man eſat dewuſchi mahjaſ weetu. . .“

Un lappuſeſ apatſchpuſê iſlaſſija taſ wehl:

„Ko juhſ darijuſchi weenam no ſcheem maneeem wiſmaſaſakeem brahkeem, to juhſ man eſat darijuſchi.“ (Matw. 25. nod.).

Un ſaprata Awdejîtschs, ka ſapniſ naw wiſ wina wihliſ, ka teeſcham ſchodeen pee wina atnahziſ wina Peſtitâjſ, un ka pateeſt Wianu winſch peenehmiſ.

Apškats.

Walšis domes darbiba.

17. nowembra fehdē peenem wairafus pirm = mahzibas skolū likumprojekta pantus, starp zitu, ka weena inspektora pahršina nedrihst buht wairaf par 75 skolam un ka inspektoram ilgadus jaapmekle wifas sawa rajona skolas.

Wakara fehdē ar 121 pret 97 balsim atmet peeprafijumu par walšis waras preekschstahwu nelikumigu rihzibu, luhkojot zauri nelahrtibu leetu Noworofiskā. Peeprafijumā par zirkulareem, kuras isbewuse kalnruphneezibas fabriku leetu komiſija, domes komiſija naw atraduse minetos zirkularos nelikumibas, ja pat naw atraduse eemeflus, no kureem waretu domat, ka ſchee zirkulari kaitē strahdneeku interesem; wina tadeht weenbalsigi leek preekschā peeprafijumu atmet. — Freedkains runā weseļu stundu un ſaka, ka no 1906. gada waldbiba ſpehji mainiſuſe wirſeenu strahdneeku likumdofchanā par ſliktu strahdneekem. Geſtiguſchi eſot apſolitee leelee likumprojekti, par peemehru, strahdneeku apdroſchinaschana. Tai weetā waldbiba wajajot profesionalās ſabeedribas un ſodot par ſtreikeem. — Winam atbild ruhphneezibas pahrwaldneeks *Litwinow* = *Fatinskis*, aistrahdidams, ka waldbiba iſſtrahdajot paſchlaik likumprojektus, kuri ſaejotees wairaf ar widus un ſhtruhphneezibas interesem, un ſaka, ka waldbiba nemaſ nezenschotees apſargat ruhphneekus, ka tahdus. Apgahsdams waldbibas apwainofchanu par ruhphneeku apſargafchanu un strahdneeku intereschu neeewehroſchanu, runatajš atgahdina, ka waldbiba jau eefneegufe walšis domei tik ſwarigus likumprojektus par strahdneeku ſtahwokka uſlabofchanu, kahdi ir projekti par normalo atpuhtu un atalgoſchanu ſaktroploſchanas gadijumos. Tad wehl waldbiba iſſtrahdajot loti ſwarigu likumprojektu par strahdneeku apdroſchinaschana.

19. nowembra fehdē turpinas debates par pirmamahzibas skolū likumprojekta 54. pantu; tur domes komiſija eeteiz preekschfehdejaja amatu ſkolu padomes atnemt muiſchneezibas preekschneekem un uſtizet to ſemſtwu ſapulzem, waj ari no pilſehtu domem eewehletām perſonam. — *Roditschew* atrod, ka ſkolu padomes preekschgalā janofſtahda perſona, kurai uſtizas wifas eedſihwotaju ſchkiras. Tahda perſona ir ta, kuru eewehl ſemſtwu ſapulzes, bet newis muiſchneezibas preekschneeks, kuram parahda ſawu uſtizibu tikai nedaudſ wehletaju muiſchneeku. — *Roditschew* aisejot, *Purifchew* = *witſch* wina noſauz par ſmirdoni. — *Krupenſkis* aistrahda uſ to, ka muiſchneeziba aizinata pee tautas apgaismoſchanas uſ *Wis*augſtako grihu un newarot atteiktees no ſaweem peenahkumeem. — *Barons Fellersams* domā, ka tagadejā demokratiſko ſtrahwu laikmetā eſot ſewiſchki wajadfigs noſtahdit tautas iſglibtibas leetas preekschgalā ſingrus laudis. — Tautas apgaismoſchanas ministra beedrs *Georgijewſkis* aiſſtahw muiſchneezibas preekschneekus, atſauzas uſ winu neſawtigo darbibu ſkolu padomes un ſaka, ka muiſchneezibas preekschneeks eſot

neaktarigaks, winam eſot autoritate un ſtipras ſaites weetejā dſihwē wairaf, nekā kuram katram zitam preekschfehdejajam. — *Purifchew* = *witſch* ſaka, ka bijuſchā muiſchneeka *Roditschewa* wahrbi jauſnemot ar nizinafchanu, un pamahza kreifos, lai tee ar ſaweem ehſeku nageem neſpahrdā muiſchneezibu. — *Rekkudows* ſaka, winſch, dſirbedams *Roditschewa* un *Bulata* runas, eſot pat ſahzis ſajust noſcheloschānu, ka dſimtbuhſchana atzelta. Uſ to *Roditschew* atbild: Tas eſot tihri dabigi, ka 3. junija domē iſteikta noſcheloschana par to, ka atzelta dſimtbuhſchana. Ja naw prahta argumentu, tad jakeras pee duhres argumenteem. Kreewu muiſchneeziba dewa *Kreewijai* tikai ſemſtwu muiſchneekus un 3. junija likumu. Tagad *Zuhs* puhlatees ar to muiſchneezibas preekschstahwu aiſſtahweſchanu, kuras, ka *Zuhs* ſinat, ſemſtwu ſapulzes neeewehles. Aiſſtahwedami beſ attureſchanās muiſchneeku priwiligeto eſpaidu, atzeratees, ka *Zuhs* eſat ſuhtiti te ne preeksch wezo muiſchneezibas priwiligiju aiſſtahweſchanas, bet preeksch wifu ſchkiru weenlihdſibas aiſſtahweſchanas, kura paſludinata no *Trona* augſtumeem. Muiſchneezibas maſatās dafas zehlās tradizijas weenmehr wiſneſcheligal noſoditas no muiſchneekem pehz profefijas. „Es,“ ſaka runatajš, „un kreewu tauta tomehr neaiſmirſkim, ka pirmā aktiwā zihna deht brihwibas nahza no muiſchneekem. Tagad *Zuhs*u preekschā ir diwi zeki preeksch *Kreewijas* muiſchneezibas neifſbehgamās likwidefchanas. Atzeratees, ka mirt war waj nu ar godu un ſpoſchumu, waj ari lehnā kauna pilnā nahwē. Ar ſpoſchumu mira *Franzijas* muiſchneeki wehſturifſtajā 4. auguſto nakti. Kreewu tautas wahrdā greeſchos pee jums: peerahdat tak reis, ka *Zuhs* eſat kreewu tautas preekschstahwi un newis gahdneeki par muiſchneezibas priwatleetam.“ (*Troſchnaini* applauſi pa kreif.) — *Markows II.*: Trefchajā walšis domē ir dſimtkaudis, tee ir ſozialdemokrati. *Franzijas* muiſchneeki nodewa 4. auguſta nakti ſawu tehninu. Kamehr te buhs wehl kaut tikai weens iſhſis kreewu muiſchneeks, winſch nomirs pee ſawa *Waldneeka* ſahjam, bet nenodos *Winu*. Kreewu muiſchneeziba ir labatā, iſlaſtā kreewu tautas dafa. Katrs no jums, ja winſch ir tehwijai labs kalps, war rehkinat uſ eekuhſchānu muiſchneezibā. *Sozialdemokrati* uſ to newar rehkinat. Kā peenā wina trefnatās dafas pahrwehſchās par krehjumu un pazelas uſ augſchu, tā ari labatee tautas dehli kkuhst par muiſchneekem. Kreewu tauta dſer labat krehjumu, nekā peenu beſ wina un (greeſchas pee ſozialdemokrateem)... ſuhlalās. *Zuhs*, kuri neatſihſtat muiſchneekus, neaiſmirſtat, ka beſ wineem juhs newarat pat dumpotees. Atzeratees, ka ſatans ari bija papreeksch weens no leelakajeem wirſengeſteem — *Satanails*. (*Troſchnaini* applauſi pa labi.) — *Markowam II.* atbild *Gegetſchkoris* un ſaka, ka muiſchneeziba eſot pateefi kreewu tautas trefnais krehjums, jo wina, ka dehle, eefihduſes kreewu tautas organiſmā. Pateefā dſihwe rahda, ka muiſchneeziba, buhdama ſtahwokka noteizeja, turejuſe lihds ſchim laikam ſawās rolās wifu kreewu tautas dſihwi. Ta ſekas — 90% laſit

un rakstīt neprateju. Muišņeezība gahdā newis par Kreewijas Keisarišes zeemu, bet par sawām personigām schaurām schķiras interesem. Waldība ir muišņeezības ispildu organs, kas peerahdams zaur apspreešamo likumprojektu, kura pamatus waldibai ditteja pagahjuschā gada muišņeezības kongress. Schai kongresā Burischlewitschs eeteiza nenodibinat augstskolās stipendijas preefch semneeku behrneem un neradīt wahrnas pahwu spalwās. — 54. pantu peenem komiſijas redakcijā.

22. n o w e m b r a f e h d ē, kuru wada knaass Wolkonflis, pehz daschu likumprojektu nodoschanas walsts padomei pahreet uš skolu padomju jautajuma apspreešanu. Peenem 74. pantu, pehz kura aprinka padomes darbweidīs teel peenemts no padomes preefchsehdetaja ar inspekcijas peekrišanu. Pehz 75. panta eezelteem un weetejās pašchwaldības eewehteem lozefkeem jabuht weenadā skaitā. Pantu peenem ar kadetu papildinajumu, pehz kura weetejās pašchwaldības preefchstahweem padomēs teel dots pahrsvars. Ar kadetu papildinajumeem peenem 84., 88., 91. un 101. pantus. 84. pants nosaka gubernas skolas padomes peenahkumus. Papildinajums pee 84. panta noteiz, ka gubernas skolu padomem esot peenahkums pašinot tautas apgaišmoschanas ministrim sawus ušfatus par to, ka buhtu saſkanojami nodomi par obligatoriskās skolas mahzības iswešanu diwos waj wairakos kaiminu aprinkos, ka ari wiſā gubernā; minētās padomes ſino ari par to, ka waretu iſſchķirt schai leetā domu starpibas, kuras izjetas starp daschadeem aprinkeem. 91. pants atteežas uš skolas kuratorijas ſastahwu. Pehz papildinajuma pee ſcha panta pee ſcheem skolas aigahdneekem peeweenojami wehl lozefki, kuruš eewehl ſahdschu draudses. 87. pantu par gubernas padomes darbu wešanu peenem ar Titschinina papildinajumu, pehz kura darbweidi schai padomē peenem preefchsehdetajs ar tautskolu direktora peekrišanu. 93. pants nosaka, ka tad, ja skola teel uštureta pilnigi no krona lihdselkeem, tad to aigahdneezības lozefku weetās, kuras eenem skolas ušturetaji, nahk personas, kuras aizina inspektori, waj weetejee tās eestahdes preefchstahwji, pehz kuras budscheta kronis skolu uštur. Pahrejos pantus par skolu padomem un kuratorijam pirmmahzības skolās peenem komiſijas redakcijā.

Pahreedama uš nodatu par pirmmahzības skolu skolotaju teeſibam un preefchrozibam, dome peenem 103. pantu, pehz kura par 5 gadu ilgu kalpošanu pirmmahzības skolā eeguht personiga goda pilsona kahtu, bet par 25 gadu kalpošanu — dsimta godpilsona kahtu. Par 104. pantu, kurech nokahrto pirmmahzības skolu skolotaju materialo stahwokli, runā Worontows, Petrows III., Wolkows II., Kropotows, Nekudows un Titows. Scheerunataji iſſafas pa datai preefch tam, ka pirmmahzības skolu skolotaju algas japaleelina, pa datai ari preefch tam, ka ſcho skolotaju behrneem jadod besmaksas skola waldības widus skolās, ka ari augstakās un ſemakās pirmmahzības skolās. Markows II. leel preefchā apspreeſt jautajumu par pirmmahzības skolu skolotaju materialā stahwokla nodroſhināšanu tad, kad tiks apspreeſts wiſpahrejas

tautas isglihtības eeweſchanas finanſelais plans. Nobalſojot par 104. pantu to peenem ſefoschā redakcijā, kuru leel preefchā darba grupa: „To pirmmahzības skolu mahzību pašneedseji, kuras teel ušturetas ar krona palihdsību, dabū gada algu ne masaku par 360 rubkeem. Schi alga pehz katreem 3 gadeem teel paleelinata par 60 r. Tizības mahzības skolotaja alga nedrihkt buht masaka par 60 rbl.“ Peenem ari Titschinina papildinajumu par to, ka pirmmahzības skolu skolotaju behrni teel atſwabinati no skolas naudas waldības ſeeweſchu un mihrēſchu widus skolās un augstakās un ſemakās pirmmahzības skolās. Peenem ari Worontowa papildinajumu par pirmmahzības abu dsimumu skolotaju eestahſchanos walsts deeneſtā. Tas laiks, kuru wiini nokalpojuchi skolotaja amatā teel eeskaitīts penſijas iſſalkoſchanas gados. Peenem ſefoscho Wolkowa II. pahrejas formulu ar Tomilowa papildinajumu: „Walsts dome pahreet uš kahtrejeem darbeem, atſihdama par ſteidsami wajadſigu to, ka tautas apgaišmoschanas ministrija wiſdrihſakā laikā iſſtrahdā projektu par papildu atalgojumu — uš krona rehkina ſamehrā ar weetejeem apstahklem — preefch pirmmahzības skolu skolotajeem un tizības mahzības skolotajeem Sibirijas gubernās un apgabalos, ka ari Archangeļſkas gubernā.“ Peenem ari tautas isglihtības leetu komiſijas wehſeſchanos, lai tautas apgaišmoschanas ministrija eesneegtu likumprojektu par pirmmahzības skolu mahzību pašneedseju algas progrefiwu paleelināšanu pee pirmās eespehjas, ſtatotees pehz walsts kaſes lihdselku stahwokla. Peenemdama beſ debatem pahrejos pantus no pirmmahzības skolu noteikumeem komiſijas redakcijā, walsts dome pahreet uš likumprojekta nodatu apspreešanu par pirmmahzības skolu isglihtību. Pirmās un aſtotās nodakas zaurliuſkoſchanu atleel. 2.—7. nodakas inſluſiwi peenem komiſijas redakcijā; tāpat ari 10. nodatu. 9. nodaka par teeſibam un preefchrozibam, kuras paſtahwoſchee likumi dod teem, kurei nobeids kurſu lauku weenklaſīgās, waj diwklaſīgās tautas apgaišmoschanas ministrijas skolās, nolikdami eſſamenu, teel peenemta ar garidsneeka Titowa pahrlabojumu par to, lai starp pirmās un otrās ſchķiras skolam tiktu noſajita ſinama palahpeniba. Wiſi 11. nodakas panti, iſnemot 8. un 9. pantus, teel peenemti komiſijas redakcijā. 8. pants, kurech praſa, lai privato ſemako mahzības eestahſchu skolotajeem buhtu taħds pat isglihtības zenſ, kaħdu praſa no tautskolu skolotajeem, teel peenemts ar kadetu papildinajumu, ka ſchās praſības isglihtības zenſa leetā naw atteezinamas uš behrnu dahrsu skolotajeem. 9. pants par to, ka skolu ušturetaji peenem skolotajus, teel peenemts ar Ateſejewa papildinajumu par to, ka ſchō skolotajus apſtiprina skolu padome, waj tautskolu direktors. Pee 12. nodakas, kura praſa obligatorisku pirmmahzību, Kapuſtins leel preefchā, iſſlehgē ſcho nodatu praktiſtu motiwu deht — par daudj agri esot eeweſt obligatorisko prinzipu.

Suſchfowis iſſafa pahreezību, ka no walsts domes peenemtais skolu projekts netiſſchot peenemts walsts padomē, jo tur ejot gudraki, isglihtotaki un peedſihwojumeem ba-

gatafi laudis. K f u ſ c h e w s prafa obligatorisku pirmmahzibu un wehla laifa deht wina garās runas beigās atleef uš nahfoſcho ſehdi. Paſiao par greeſchanos pee miſtru padomeš preeſchſehdetaja uš 40. panta pamata ar jautajumu par Urala kalnu fabriku adminiſtrazijas rižibu to meſchu iſzirſchanā, kuras peeder kalnruhpneežibas apwiduš eedſihwotajem.

Tautſkolotaju penſiju leetā

„Latw.“ rakſta: „Tautſkolotaju wezuma deenu nodroſchinaschanai 1810. gadā iſdoti diwi likumi, no 15. janw. un no 1. juniija. Pirmais likums atteežas uš to draudſes ſkolu ſkolotaju eetaſchanoš penſiju kaſe, kuras paſtahw uš 8. dezembra 1828. g. uſtawa pamata, iſnemot Donas kara apgabala draudſes ſkolas. Scho ſkolu ſkolotajem obligatoriski jaſkaitas par kaſeš dalibneeeem no 1. janw. 1910. g. Wineem jamafā kaſe katru mehneſi 6 proz. no algas, pee kam otruš 6 proz. ſeđš kroniš. Deenaſiš kaħdāš žitāš pirmmahzibas ſkolāš, iſnemot draudſes ſkolas, ſcheem ſkolotajem pee penſiju aprehkinaſchanaš neteef eerehkinatš.

Muſhu pirmmahzibu ſkolu ſkolotajem galwenaiš ſwars leekamš uš otru, 1. juniija 1910 g. likumu, kaš atteeži namš uš wiſeem wiſu pirmmahzibas ſkolu ſkolotajem un ſkolotajam. Penſiju kaſeš uſtawa 5. panta 2. punktš ſata, ka par ſchiš kaſeš dalibneeeem war buht wiſu reſoru un wiſadu noſautumu pirmmahzibas ſkolu ſkolotaji un ſkolotajaš, neiſnemot ari baſnižaš ſkolas. Kaſe war eetaſhteet ari taħdu ſkolu ſkolotaji un ſkolotajaš, kuras teef uš turetāš no privatperſonam un privatām eetaſtadem (uſtawa 8. pants). Peħž uſtawa 4. panta wiſeem ſkolotajem un ſkolotajam, kaš eetaſhteet penſiju kaſe liħdš 1. janwarim 1911. g. neſtatoteeš uš to, waj tee buħš obligatoriski waj briħwpraħtigi (добровольные) kaſeš dalibneeki, tiš nemta uš krona rehkina penſijaš data par teem gadeem, kuruš wini noſalpojuſchi par ſkolotajem pirms eetaſchanaš kaſe. Ta penſijaš data, kuru uſnemas kroniš, teef iſſneegta tiſai teem, kuri no deenata iſtaħjuſcheeš. Dalibaš nauda ir 12 proz. no mehneſcha algas. Peemeħram, ja nemam paraſto muſhu ſkolotaju algu 360 rbf. gadā, tad katru mehneſi nahktoš maſkat penſiju kaſe 3 rbf. 60 kop. Taš iſtaifa gadā, protamš, deeſgan leelu galwaš naudu, tā ka ſkolotajem, kureem weħl preeſchā ilgi penſijaš gadi, nenahkſeeš tiſ weegli penſiju iſpelniteeš. Bet naw jaaiſmirſt, ka ir daudš ſkolotaju, kureem atleef noſalpot tiſai warbuht daſchuš gaduš, lai eeguħtu teeħbu uš penſiju. Teem ir jo ſewiſchki eeteizamš eetaſhteet minetā penſiju kaſe, lai tā eeguħtu taħdu atſpaidu wezuma deenāš.

Penſijaš eedaliſtaš wairat kategorijaš, ſtatoteeš peħž ta, žil wežš ſkolotajš eetaħjeet amata un žit gaduš wiaſch tā ſkolotajš noſalpojiš. Teem, kaš noſalpojuſchi ſkolotaja amata 20 gaduš, penſiju aprehkina no 102.—158 rbf. gadā, 25 g. — 160—235 rbf., 30 g. — 246—355 rbf., 35 g. — 381—561 rbf., 40 g. — 606—934 rbf., 45 g. — 1001—1695 rbf. Penſija teef aprehkina waj nu paraſtā (обыкновенная) waj ari paſtiprinatā (усиленная). Teeħba uš paſtiprinatu penſiju ir teem ſkolotajem, kuri atſtaħjaš no amata tā darba neſpeħji (uſtawa 30 pants).

Geweetojam ſche tabeli, no kuraš redſamš penſijaš leelumš, ſakarā ar wezumu, deenata gadeem un darba neſpeħju.

Nokalpoto gadu ſkaitš.	Penſijaš ſameħrš rubloš.									
	Wezumš eetaħjoteetš deenata.									
	17 gadu.		19 gadu.		20 gadu.		22 gadu.		24 gadu.	
	Parafā penſ.	Paſtiprinatā.	Parafā penſ.	Paſtiprinatā.	Parafā penſ.	Paſtiprinatā.	Parafā penſ.	Paſtiprinatā.	Parafā penſ.	Paſtiprinatā.
5	—	31	—	30	—	29	—	29	—	28
10	—	65	—	64	—	62	—	62	—	62
15	63	106	64	105	65	104	67	103	69	103
20	102	157	106	156	107	156	111	157	116	158
25	160	224	166	226	170	227	178	230	187	235
30	246	318	259	325	266	329	383	340	302	355
35	381	459	408	480	422	499	456	523	496	561
40	606	695	660	746	684	768	762	846	848	934
45	1001	1112	1117	1230	1173	1288	1343	1471	1544	1695

Kaš atteežas uš eetaſchanaš tuwateem noſajijumeem, tad jağreeſchaš pee tautſkolu inſpektora. Inſpektoreem, tā

Grafeene Sofija Tolſtoja, grafeene Aleksandra un Tschertkows.

tuwateem tautſkolotaju preeſchneeeem, buħš ſinami, do-majamš, wiſi ſħkumi par mineto penſiju likumu, buħš warbuht pee rokaš ari penſiju kaſeš ſtatuti. Ūzumirkli no wiſleelata ſwara ir, neſaudet to atweegliņajumu, to likumš peeſchkir teem ſkolotajem, kaš pirms eetaſchanaš kaſe jau ilgatu laiku bijuſchi par ſkolotajem. Lai to neſaudetu, tad jaeeetaħjaš jau liħdš 1. janwarim 1911. g. Laikš ir iħſš, tomehr peeteekoſchš, lai waretu noħartot wiſaš eetaſchanaš formalitateš. Tautāš apgaifmoſchanaš miniſtrijaš pirmmahzibas ſkolu ſkolotaju penſiju kaſeš adreſe ir: Въ Правленіе пенсіонной кассы для народных учителей и учительницъ. С.-Петербургъ, Министерство народного просвѣщенія.

Par ſkolotaju penſijam runajot japecemin, ka ari ſweħtaiš ſinodš ir eeſneedſiš walſiš domei liħdſigu likumprojektu par baſnižaš ſkolu ſkolotaju wezuma deenu nodroſchinaschanu (пенсіонная касса учителей и учительницъ церковныхъ школъ). Šchiš likumprojekti weħl naw nahžiš apſpreeſchanā.

Par laukſaimneežibaš kurſeem. Wiđſemeš gu-bernatorš iſdewiš 19. nowembri žirkularu ar Nr. 12,969 Wiđſemeš apr. preeſchneeeem un poližijmeiſtareem, kura

iffkaidrojis, ka lauffaimneeziabas beedribas un priwatas personas farihkojot lauffaimneeziabas kursus nelikumigi, t. i. beſ wina peekriſchanas. Wini iſpraſot atkauju tikai no ſemkopibas departamenta, bet nemas neſinojot gubernatoram kursu terminu un neprafot, waj winam naw pret teem kaſ eebilſtams. Tapeh; aprinka preekſchneekeem uu polizijmeiſtareem uſdots paſinot kursu farihkotajeem, ka teem peh; atkaujas no ſemkopibas departamenta peenahlas jau laikus paſinot gubernatoram, kad kursus atklahs, uſ zil ilgu laiku, un ka buhs paſneedſeji un, ka kursus nedrihſt eefahlt, pirms naw dabuta ari gubernatora atkauja. Schaſ leetâ muhſu lauff. beedribam gan nahlfes ſpert ſofus leetas no ſkaidroſchanai.

„J. D. L.“

Wifrahbijums peenſaimneekeem. Lai nowehrſtu pahpratumus un fareſchgijumus, pee koppeenſaimneeziabu dibinaſchanas un wadiſchanas, ſchini leetâ intereſentus, ka ari wiſpah; kaſ atteezas uſ peenſaimneeziabu, luhdſu greeſtees teeſchi pee manis, Rigâ, leelâ Sirgu eelâ Nr. 17. Rigas Peenſaimneekeu Sabeedribâ, waj ari priwatſihwofli, leelâ Newas eelâ 23, dj. 14. Wifrahbijumus iſneedsu rakſtiki, ka ari wajadſibas gadijumâ iſbrauzu perſonigi, beſ tahdas atlihdiſibas, iſnemot tikai teeſchos zeka iſde-wumus. Eteizu koppeenſaimneeziabu waditajus, ka ari kontrolaſſtentus. Inſtruktors: A. M a h l i n ſ c h.

P. S. Zituz laitrafſtus ari luhdſu ſcho nodrukut.

Semes pirkſchanas leetâ. Wifſemes ſemneeku leetu komiſija iſſuhthiſuſe, ka „R. R.“ rakſta, komiſareem ſchahdu zirkularu: Likuma krahhuma 93. num. 3. juniâ 1909. g. iſſludinats likums, peh; kura ſemneeki un ziti ſemes ihpaſchneeki, kuri no ſemneekeem neaſchſkiras, atſwabinati no nodewam un ſtempelnodoſkeem pee daſchu krepſtu un hipoteku aktu noſlehgſchanas. Schi likuma 1.—3. punktam minetas preekſchrozibas atteezas ari uſ 1. p. nemineto ſemes pirkſchanu, ja ſemi peh; ſemneeki waj zitas lahrtas ſemes ihpaſchneeki, kuri neaſchſkiras peh; ſawas nodarboſchanas no ſemneekeem, un ja pirktais ſemes gabals, kopâ ar pirzejam jau peederofcho ſemi, naw leelaks par ſemneeku agrarbankas 54. p. uſſtahdito augſtako normu. Peh; ſinantiſchu miniſtra weenoſchanas ar ſemkopibas wirswaldes preekſchneeku un eekſchleetu miniſtri 8. juniâ 1910. g. Wifſemê noſazita ſchahda ſemes norma: Wiflandes, Terbatas, Zehſu, Walmeeras un Rigas aprinkos 40 deſetinas, bet Werawas, Walkas, Pernawas aprinkos un Sahmſalâ — 44 deſetinas.

Kwotu ſemes apmainas leetâ Wifſemes gubernas ſemneeku leetu eetahde ſawâ beidſamâ ſehde taiſſiſuſe ſeſofcho prinziſiello lehmumu: Koforas, Smaweres un Kergeles muiſchu (Wifſemes igauu daka) ihpaſchneeki wehlas apmainit kwotu ſemi pret nodoklu brihwu muiſchas ſemi. Gubernas eetahde atrod: 1) ka Wiſaugſtalâ ulasâ no 18. februara 1893. g., kaſ ſinamos gadijumos aiſleeds kwotu ſemes pahrdofchanu (par 10 dahlereem leelaku gabalu), neatrodas aiſleegums, apmainit kwotu ſemi pret lihdiſwehrtigu muiſchas ſemi; 2) ka kwotu ſeme nodota muiſchas ihpaſchneeku ſwabadâ leetofchanâ, kureem tadeht ari ir teeſiba, apmainit ſcho ſemi, ja tikai zaur ſcho mainu nepamaſinajas klaufchu ſeme; 3) ka minetos gadijumos kwotu ſeme teet apmainita pret lihdiſwehrtigu un titpat leelu gabalu nodoklu brihwas muiſchas ſemes.

Scho wehrâ nemot, gubernas eetahde apſtiprinaja augſchâ minetas muiſchas nodomato kwotu ſemes apmainu pret muiſchas ſemi.

„L.“

Wifſemes twaiſka kulmaſchinu ihpaſchneeku beedribai tagad ir 185 beedri, apdroſchinatas 187 kufgarnituraſ. 5 beedri wehl naw ſawas kufgarnituraſ apdroſchinajuſchi. Beedribas materialais ſtahwofliſ pilnigi nodroſchinats, ſatrahjees kapitals pahri 10,000 rubkeem.

Daſchi beedri naw wehl ſawas maſſaſchanas nolahrtouſchi, kaſ nekawejoſchi buhtu darams. Wiſâ beedribas paſtahweſchanas laika ſadeguſe weena kufmaſchina. Beedriba ſtahjuſes pee grahmataſ iſdoſchanas „Palihgs kufmaſchinu ihpaſchneekeem un waditajeem“, ſaſtahdijis inſcheneerſtechnologſ R. Buſchſ. Grahmata iſnahls wehl ſchini gadâ un buhs pirmâ tahda latweeſchu walodâ. Beedribas walde atrodas Walmeerâ, Welena namâ, Balt Lauſf. beedribas telpas, ka to „J. D. L.“ ſino.

Wehdſule. Schejeenes pagasta weetneeku pulks bija nolehmiſ 1909. gada 18. dezembri peedſiht no Rigâ diſhwojoſchâ pagasta lojekla Petera P. par wina 14 gadus wezâ dehla tekofchâ gada pagasta nodoklus, pamatojotees uſ to, ka Peters P. pelnot 8 rubl. nedekâ un wina dehlſ neefot atſihts par darba neſpehjiſu. Pret ſcho nolehmmumu P. eefneedſa ſuhdiſibu weetejam ſemneeku leetu komiſaram, atſaufdamees uſ to, ka: 1) neefot tahda liſuma noſazijuma, peh; kura tehweem jamafâ por maſgabejeem dehleem pagasta nodokli, ja pehdejee paſchi neka nepelnot; pagasta nodokli eſot perſonigi nodokli un tapeh; jamafâ katram paſcham; 2) peh; peeliktâs ahrtâ apleezibas wina dehlſ eſot meefâs maſ attihſtijees, neka nepelnot un apmeklejet ſkolu, par to bija peelikta ſkolas preekſchneeziabas iſdota apleeziba; 3) lai gan winſch pelnot 8 rubl. nedekâ, bet winam eſot neween jaufur, jaapehrbj un jaſuhta ſkolâ beſ runâ ſtahwoſchâ dehla wehl diwi jaunaki behrni, ja- apgahdâ ari neweſeliga ſeewa, un tapeh; pee tagadejeem dahrgajeem laikeem wina pelna eſot tit maſa, ka no kaſ atlizinat dehla perſonigos nodoklus neefot eefpehjamſ. Komiſars tomehr atraidija wina ſuhdiſibu, iſſkaidrodams, ka: 1) peh; 1860. gada Wifſemes ſemneeku likuma 107. panta tehnam eſot jaatbild par ſawu behrnu maſſajumeem ja tee neefot atſchirti ſawas ihpaſchâs ſaimneeziabas un 2) peh; ahrtâ apleezibas wina dehlſ eſot tikai meefâs maſ attihſtijees, bet zitadi weſels. Zituz ſuhdiſetaja aprahdiſjumus komiſars bija atſtahjis neewehrotus. Pret komiſara lehmumu P. eefneedſa ſuhdiſibu Wifſemes ſemneeku leetu komiſijai ſcha gada 25. janwari, luhgdams ſewiſchi eewehrot wiſus wina aiſrahditos apſtahkſus un uſrahdidams, ka minetais 207. likuma pants ſawâ teeſchâ noſihmê atteezotees uſ ſemes nomneekeem, bet ne uſ wakineekeem. Tikai 27. oktobri, kad pa tam polizija jau bija peedſinufe uſ pagasta waldes peepraſſjumu no P. dehla nodoklus, apſkhlajot tehwa wirſwahrtuſ, komiſija peefuhthija P.—am ſawu nolehmmumu, waj wahrdu wahrdâ lihdiſigu komiſara ſpreedumam.

„Df. W.“

Zelgawa. Mahzibas apgabala kurators Pruttſchento apmekleja Zelgawu un palika ſche diwas deenas. Brauzeenam par eemeſlu bijuſchas neſaſtanas ſtary realſkolas direktoru un ſkoleneem. Realſkoloni ſaſtahdijajuſchi pulzinu, ſaſtahdijajuſchi referatus un tos ſawas ſapulzes nolahſijuſchi un pahſpreedujuſchi. Direktors praſijis referatus zaurlubkoſchanai un pee tam beeſchi ween tos ſtrihpojis. Školoni pee tam zehluſchi eerunas, kuras direktors uſnehmiſ par pretofchanos preekſchneeziabai un par to ſinojis mahzibas apgabala kuratoram. Peh; ſanemtâm ſinam kurators bijis domâs, ka pretigee ſkoloni jaiſſlehdſ. Leetu iſmeklejet iſrahdiſjees, ka notikumus naw nemas tik bihſtams un wainigee tituſchi zauri ar ſkolâ paraſtu ſodu. Kurators palizis wiſai apmeerinats, ka par leelu iſpuhſtâ ſina pateefâ iſrahdiſjuſes neeziga.

„Sadſihwe“.

Jaunâ Rigas Teatra repertuars. Trefchdeen, 1. dezembri, plſſt. 8¹/₄ watarâ, par paſeminatâm zenam Gerhardtâ Hauptmana ſapnu dſeja „Hannele“ un J. Jaunſudrabina drama „Wirmaiſ ſneegſ“. Peetdeeen, 3. dezembri, plſſt. 8¹/₄ watarâ, 13. tautas iſrahde Lewa Tolſtoja tragedija „Dumſibaſ wara“. Sweht

deen, 5. dezembri, pulkſten 2 deenā, Leonida Andrejewa „Studenta mihleſtiba“ jeb „Mubſu muhſcha deenas“, pulkſten 7½ wakarā pirmo reiſi Antona Tſchechowa luga „Trihs mahſas“.

Par uſbrukumu organifetaju bijuſcham kara teefas preeſchfehdetajam Koſchetewam iſrahbijees kahds 18 gadus weſs ſehns Otto Hinzenbergs, kurſch tagad iſzees 8 gadu zeetuma ſodu leetā par krona degwihna pahrdotawu kaſeera Maſſimowa aplaupiſchanu un noſchauſchanu Sarlandaugawā, 1909. gada pawafari. Kā „L.“ ſino, beſ tam Hinzenbergs teetot apwainots ari par to, ka eerihſtojis Rīgā, Romanowa eelā, ſlepenu tipografiju noſeedſigas organifazijas wajadſibam. Geſtahdes, eewehrojot H. nepilngadibu un noſeegumu ſwarigumu, ſchaubijuſchās par to, waj H. til naw nenormalās garā, kadehſ to liſuſchi ekſper-teem iſmeklet. Tee atſinuſchi H. par nōrmalu.

Wairakas preſes prahwas iſteefatas ſchinis deenās Rīgās apgabalteefā: 1) „Rigaſche Kundſchau“ redaktori cand. jur. Richards Ruegs un Dr. Alfreds Ruegs bija apſuhdſeti par to, ka wiau awiſe bijis ſinots, ka kahda matroſchu komanda no Leepajas dewuſes uſ Zarſkoje Selo — uſ ſmotru. Teefa apſuhdſetos attaiſnoja. 2) „Latweeſchu draugu beebribas“ awiſes, Jelgawas „Latweeſchu Awiſchu“ redaktors Nikolajs Purinſch bija apſuhdſejis ſwehrinatu adwokatu Arwedu Bergu un „Dſimtenes Wehſneſcha“ bijuſcho atbildigo redaktoru, adwokatu J. Stumbergu par wina apmeloſchanu un apwainoſchanu, jo „Dſimtenes Wehſneſi“ bija nodrukats A. Berga paſkaidrojums, ka „Baltijas Wehſneſcha“ iſdeweji ſawā laikā atlaiduſchi Nikolaju Purinu no ſchis awiſes redaktora weetas tamdehſ, ka wiſch eſot peefawinajees un iſſchkehrdejis 5000 rubkus. Teefa peefpreeda Arwedam Bergam un Felabam Stumbergam 2 mehneſchus zeetuma. 3) „Rīgās Awiſes“ redaktoru Fr. Weinbergi un ſkolotaju Nikolaju Andrejewu bija apſuhdſejis par apmeloſchanu Kaſaku eelas pilſehtas ſaweenoto elementarſkolu ſkolotajs Abels. Suhdſetajs neſpejha ſuhdſibu peerahdit. Tamdehſ apſuhdſetos teefa attaiſnoja.

Aſtrachanā, 25. nowembri. Ledus laufeji atbrauſuſchi atpakal. Ledū eespruhduſchos kugus atſwabinat naw eespebjams. Peekraſtes zeemos pluhdi nodarijuſchi ap 100,00 rubl. ſaudejumu. Iſſkalotas un ſabojatas 267 mahjas un 175 zitas ehkas, appluhdinatas 660 mahjas, aiſſkalotas prom — 25. Sabojatas 34 juhkas laiwas. Uhdens aiſrahwis dauds tihlu un turinamā. Noſlihuſchi 3 zilweki; gahjis bojā ari dauds lopu.

Ahrſemes.

Sinatnu wihri ſawā ſtarpā nemehdſ dueletees. Wini wiſu iſſaro titat gara eerotscheem. Bet ſchinis deenās nu notizis ſchai ſinā kaſ ahrfahrtingš. Berlines uniwerſitates tautſaimneezibas profefors Bernhards iſaizinjais tās paſchās uniwerſitates tautſaimneezibas profeforu Dr. Seringu uſ diwlanju. Pehdejais iſaizinjajumu nepeenehmis. Leeta, luhſ, tahda, ka preeſch pahra gadeem waldiba par kahdu pakalpojumu pret ſakultates gribu eezehla Dr. Bernhardu par lahrtēju tautſaimneezibas profeforu. Uniwerſitates ap-rindās par to radās ſaſchutums, jo tās Bernhardu ne-turejuſchas par zeenigu eenemt profefuru. Tā ſtarp ſakultuti un profeforu Bernhardu radās ſawadas atteezibas, luru ſekas Seringa iſaizinjajums. — Berlines uniwerſitatē pee melnās taſeles peefſtis kahds profeforu G. Schmollera, R. Wagnera un Seringa paraſtiis rakſis, kurā tee greeſchas pret Bernhardu un tam pahrmet melus. — Leeta

nodota ſchſihreju teefai, kuras preeſchfehdetajs ſlawenais teefleetu profefors Gierke un kuras lozekki ir: profefori Harnaks, Kahls, ſon Wilamowigs-Möllendorfs un Kernſts, wiſi paſihſtami ſinatnu wihri. — Wabzu reichſtaga nodoflu komiſija ar 13 pret 12 balſim nolehmufe uſlikt progrefiwo eenahkuma nodokli ari keiſaram. — **Briſeles** paſaules iſſtahdes komiteja tagad iſſtrahdajufe ofizialus datus par iſſtahdes apmekletaju ſkaitu. Pa wiſu paſtahweſchanas laiku iſſtahde apmekleta no 12,900,000 perſonam, pee kam wiſleelatais apmekletaju ſkaiſs (1,005,000) ir bijis auguſtā, bet wiſmaſatais (237,000) majā. Sewiſchi leels apmekletaju ſkaiſs iſſtahde bijis pa ugunſgrehka laiku 1. (14.) auguſtā, kad ta apmekleta no 94,000 perſonam un 2. (15.) auguſtā no 92,000 perſonam. No ween-reiſejas eejas biketem eenemti pawiſam 4,200,000 franki, no abonentu grahmatinam 1,350,000 franki un no kolektiwām biketem 250,000 franki. — **Anglija** tautas weeteeku wehleſchanas zihnas maſ ko groſis libdſſchinejā partiju ſaſtahwā. Pehz jaunatām ſinam lihds 11. dez. (28. now.) eewehleti: 225 unioniſti, 178 liberati, 56 no iru tautas partijas (Redmonda peekriteji), 6 iri no Briena peekritejem un 32 no ſtrahdneeku partijas. Liberati eegu-wuſchi no jauna 17 ſehdekuſ, ſtrahdneeku partija 4 un

Joſefs Hirtls.

unioniſti 21, tā tad pehdejee tikpat, zif abi pirmeeje kopā. Wiſpahri liberateem pehdeja deenā klahjees druſtu labaki, nekā unioniſteem. Miniſtru preeſchneeks Aſtwits eewehlets 31-3iſā ar 5149 pret 3350 balſim. Ari miniſtrs Mat-kens eewehlets. — **Franzija** ſtrahdneeki peefuhtijuſchi ultimatumu Briana miniſtrijai. Strahdneeku ſindikata ſekretaru Diranu Kuanas ſwehrinato teefa, ka ſinams, noteefajufe uſ nahwi, tadehſ ka wiſch uſmuſnajiſ ſtrahd-neekus iſdarit ſleptawibu — nonahwejot tos ſtrahdneekus, kwi nepeeebedrojās ſtreikam. Un daſchās tahdas ſlepta-wibas tad ari teefcham paſtrahdatas. Tagad nu kahda ſtrahdneeku ſapulze nolehmufe: paſinot waldibai, ka ja uſ nahwi noteefatais Dirans 2 mehneſchu laikā nebuſchot uſ ſwabadam kahjam, t. i. atlaiſts pawiſam beſ ſoda, tad tikſchot iſſludinats generalſtreiks. — No Pariſes ſino 7. dez. (24. now.): 9. nowembri Trijeltes apfahrtne, Maſalitas apgabalā (Aſrikā), kahdai frantſchu ſtrehneeku nodakai ſem kahda paſlawneeka wa dibas uſbruka Maſalitas un Wadajas ſultanu leeli bari kara wihru. Uſbrukumu atſta, pee kam eenaidneekem bija dauds krituſchu, to ſtarpā ſultans Tadschedins un dauds eewainotu; to ſtarpā ari Wadajas ſultans. Ari frantſchu ſaudejumi eewehrojami. Tahka ſchai paſchā leetā ſino no Pariſes: Koloniju miniſtrija ſanehma ſinu, ka paſlawneeks Mols 26. oktobri ar 300

strelhneekem eegahjīs beš pretoschanās Triheltē, bet deenu peħz tam palkawneeka Darotē nodakai ušbrutuschi 5000 wihri wadajeeschu. Peħz 1½ stundas igas zihnaš eedšimtee atšisti, pee kam tee saudejuschī 600 krituschu. Frantšchu puše krita 2 leitenanti, 1 feldsebelš un 1 feršants un 23 strelhneeki un weegliki eewainoti 1 ofizeers, 3 apalkšofizeeri un 69 strelhneeki; 12 strelhneeki pašuduschī. — **Portugales** jaunajai waldibai, rahdas, leelš naudas truhfums. Waldiba pat nodomajuse pahrdot mahkflaš darbu, kuzi atrodas bijuščā karaka pilis. Kā „Pet. tel. ag.“ šino, tad Portugale peħdejās deenās štipri zeetuse no weħtras. — Lisabonā weħtra israhwuse kofuš ar faknem, ispostijuse tramwaja un telefona drahtis un noštuse trihš zilwekūs. No Dporto nahš schahda šina: Weħtra noda-rijuse daudš posta. Daudšas eelas pahrpulhduschas. Sa-bojata dšelsšzeta linija pahr Duero. — **Turzijā** miništrijai parlamentā japanes daudš ušbrukumu. Greeku dešputati pahmet par greeku pretšchu boifotu, bulgaru dešputati par to wajaschanu Maķedonijā, armenu — par armenu apšpeesto šahwofli un albanu — par ašinaino braħtu karu Albanijā; raditaki šawukahret pahmet waldibai nedroščo, schaudigo ahreju politiku un šaitu šaraušchanu ar frantšchu naudas turgu un kriticē kara teesu darbibu. Neštatotees uš ūšchem ušbrukumeem, waldibai tomehr weħl majoritate. — No Salonikeem šino, ka wahzu waloda eewesta par obligatorišku mahzibas preešchemu wišās turku widuš un augštškolās. Attežotees uš Maķedoniju, taš nošimē, ka bulgaru waloda, kuru lihds šchim widuš školās mahzija, turpmat kā mahzibas preešchemets no šcham školam israidita. — **Palestinā** 5000 beduini ušbrutuschi šerakas pilšehtinai, kura atrodas austrumos no Mahwes juħras un nogalinajuschī tur pahri par 100 křištigo. Wini ari ušbruta šedsčas dšelsšzeta Katranes štažijai un nonahweja tur dšelsšzeta eerednaš ar wišam to ģimenem. Tagad turp nošuhitš kara špeħš. Ja, pašchi šawā walšti jaunturki šahrtibas ušturet nešpeħi, bet Kretas deħt eet uš zihnu ar Greekiju tee gan grib. — **Brašlijā** atkal ižehlees dumpiš. 11. dežemari (28 nowembri) telegrafē no Brašlijas galwas pilšehtas Rio de Šchaneiras: Nakti uš feštdeenu, taišni ap pušnakti, šadumpojās zeetokšni uš Kobras šalinas, galwas pilšehtas turumā, kaħds juħras šaldatu bataljons. Kara kugi bombardeja to zeetokšna dafu, kuzā atradās dumpineeku kašarne, lihds pulkšten 5 rihtā. Tikai peħz tam dumpineeki padewās. No dumpe-neekeem krituschī 200. Senats nolehma iššludināt uš 1 mehneš aplentšchanas šahwofli.

Muhfu bildes.

Semkopiba ir wiša pamats. Labi tapeħz, ka winai arween wātrai šahf peegreest weħribu. Kursuš notura malu malās. Šinaschanas, kuras kursos eeguhšt, beš schaubam nešis bagatus augtus. Gan kursos neeguhšt pamatigu šinaschanu weenā waj otrā arodā, bet kā eeroštaji uš taħtaku pašchišglihtibu wini buħš no leela šwara. Kursišti weħlat gribes par wišu to šinat plašchaki un pamatigaki un keršees pee graħmatam un tur šmelš tās šinaschanas, kaš teem semkopibā un lopkopibā nepezeeschamas. Šhini burtņizā pašneedsam laukšaimneežibas kursu dalib-neeku grupu Talsos, Kursemē. Labi, ka ari šeeweetes kursos dšihwi peedalaš. Šeeweetem buħš leelš ušdewums lopkopibas pazelšchanas šinā. Beš winu palihdšibās muħfu lopkopiba neušplauks. — Pašneedsam taħtat grašenees Šofijas Tolštojas un — Iščertkowa ģihmetnes. Šofija Tolštoja peħz šawa laulata drauga Šewa Tolštoja aišbraukšchanas mehģinaja nogalinates eeleħdama diħki. Tagad

wina guš šlima. Šawai meitai Meķsandrai Šews Tolštojs, kā jau šinots, uštizejis šawu atšahto darbu išdoshanu. Iščertkows bija leelā dšejneeka uštizigs draugs, kaš Tolštoju ari pawadija, kad taš atšahja šawejos un dewās weentulibā. Tolštoja wežakais deħš awiše „Nowoje Wremja“ Iščertkowam pahmet, ka taš wainigs pee Tolštoja nahwes, jo atšweščinajis ta tehwu ģimenei un to peerunajis uš aišbraukšchanu, žaur kuru Tolštojs ušbudi- naješ, pahrat noguris, tā ka beidsot šašlimis un nomiris. — 21. nowembri (7. dežembri) pagahja 100 gabi no leelā medika Šofesa Širtla peedšimšchanas. Širtlš dšimis Šisen- stadē (Ungarijā). Peħz medijiništo studiju beigšchanas Širtlu 1845. gadā eežehla par anatomijas profesoru Pragas uniwersitatē, tur winšch kā profesors ar retām šeknem šrahdaja lihds 1874. g. Winē Širtlš nobibinaja šalihdšinosčas anatomijas museju. Širtla šaraktitā mah- zibas graħmata par anatomiju toreis šažehla leelu eeweh-ribu, šapat wina žiti darbi. Širtlš wišpahri peestaitamš pee wišeewehrojamateem medikeem, kaħdi jeb kad dšihwo- jušchi. Winšch mira 1894. g.

Graħmatu galds.

Redakzijai peesuhitšas schahdas jaunās graħmatas:

Karlis Štaħš. **Širneka tihlā.** Dežoki. Rīgā, 1910. gadā. 3. Lašdas apgaħdibā. Maķā 60 kap.

Žahna ūšara šopot raksti. III. šehjums. 3. burtņiza. Žit- tautu rakštneeki. A. Ranta apgaħdibā. Rīgā, 1910. gadā. Maķā 50 kap.

Kā šecpes wahramas. Peħz dašchadeem špeziāleem awoteem šaštahdijis 3. Puta. Praktištū rakštu apgaħdeens. Rīgā, 1910. gadā. Maķā 25 kap.

Walejas weħstules.

A. A. — 3-ge. Weħstuli šaneħmām un Žuhju weħlešchanos eewehrošim.

Redaktors: Dr. philos. P. Šalits.

Žpāšchneekš un išdewejs: Dr. phil. Arnoldš Plates.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peedahwā

eekšdšemes un aħršemes wihnus,

kā ari konjaku „Royal“,

štipru wihnogu wihnu 50 k.

šekošhās filialēs:

Šuworowa u. Širnarwu eelu šuhri,

Šelgawas šhofešā Nr. 12,

Aħģenskalnā, Mešcha eelā Nr. 4a,

Bešchal tunga namā,

Weħweru eelā Nr. 7, Wež-Riģas šuhri.